

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA TARİH ÖĞRETİMİ

Tuğba AYAZ

Eylül-2009

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BÖLÜMÜ

MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA TARİH ÖĞRETİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Tuğba AYAZ

Danışman

Prof. Dr. Ali GÜLER

Bolu-2009

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Tuğba AYAZ' a ait “**Milli Eğitim Şuralarında Tarih Öğretimi**” adlı çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Programları ve Öğretimi** Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir. (12.10.2009)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Ali GÜLER
Üye : Yrd. Doç. Dr. Zeki ARSAL
Üye : Yrd. Doç. Dr. Samettin GÜNDÜZ

İmza

İmza

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsünün Onayı

Prof. Dr. Gönül ÜLKER
Enstitü Müdürü

ABSTRACT

TEACHING HISTORY IN THE COUNCILS OF MINISTRY OF EDUCATION

Tuğba AYAZ

Master Thesis

Department Of Educational Programs and Teaching Science

Supervisor: Prof. Dr. Ali GÜLER

September 2009, 59 pages

The main objective if this research is to give information about the Educative Councils that have been held by Ministry of Education and understanding goals, assignments and the way they have been organized . A meticulous study on these meetings was made going through all the councils from the first to the seventeenth and adequate information was acquired to have idea about the articles which had been discussed , how they have been applied by the governments, the way the resolutions and decisions made by the council came into effect and how the history awareness can be created among the people in today's globalized world.

In this documental study the the resolutions about Teaching History are scrutinized. It can be said that the 2nd National Educative Council was the one in which the issue was discussed and studied in a way that the importance of the subject was emphasized properly. Besides, the issue was touched upon in the 4th 5th 9th 12th 17th meetings held by the same council. Unfortunately, in the next meetings the subject was ignored and wasn't taken into consideration sufficiently in the Council's agenda.

All in all, National Educational Councils are of Advisory Committee quality. The resolutions can come into effect after the official statement made by the government. Each council sheds light on the day's cultural and educational perspective. Through the passage to the democratic system council resolutions turned out to be difficult to be applied. In the context of these complications Teaching History must take its place among the most important issues in the the agenda of politics of education .

ÖZET

MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA TARİH ÖĞRETİMİ

Tuğba AYAZ

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali GÜLER

Eylül 2009, 59 Sayfa

Bu araştırmada; Türk Milli Eğitim Şuralarına genel bir bakış, eğitim şuralarının amaç ve görevleri, nasıl organize olduğu konularında genel bir bilgi verilmiştir. 1. Milli Eğitim Şurasından başlayarak en son yapılan 17. Milli eğitim Şurasına kadar Tarih öğretiminin, hangi Şura kararlarında yer aldığı, Şura kararlarında Tarih öğretimi anlayışının hükümetin gündemine ve politikasına nasıl yansıdığı, Tarih öğretimi ile ilgili alınan kararların uygulamaya nasıl aktarıldığı ve küreselleşme sürecinde olan dünyada tarih bilincinin nasıl oluşturulabileceği hakkında bilgiler sunulmuştur.

Dokümanter olarak yapılan bu çalışmada elde olan belgelerin Tarih öğretimi ile ilgili kararları irdelenmiştir. Denilebilir ki Tarih öğretiminin en çok gündeme getirildiği Şura II. Milli Eğitim Şurasıdır. Bunun yanı sıra V. , XI. , XII. XV. Ve XVII. Şurada da Tarih öğretime yer verilmiştir. Onu izleyen dönemlerde Tarh öğretimi Şura gündeminde yeterince yer almamıştır.

Sonuç olarak; Milli Eğitim Şuraları danışma kurulu niteliğindedir. Alınan kararlar Tebliğler Dergisinde yayımlandıktan sonra uygulanabilmektedir. Yapılan her Şura yapıldığı dönemin eğitim ve kültür biçimini yansıtmaktadır. Şura kararlarının tümüyle uygulanabilirliği demokratik sisteme geçişle zorlaşmıştır. Bu sorunların bağlamında Tarih öğretimi ve Tarih derslerinin en iyi şekilde öğretimi eğitim politikalarının önemli bir konusu olmalıdır.

TEŞEKKÜR

Araştırma boyunca rehberliği ve yardımları için danışmanım Sayın Prof. Dr. Ali GÜLER' e en derin teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim yaşamım boyunca bana her yönden destek olan, en çekilmez anlarımda tahammül eden, sarsılmayan inançlarıyla yanımda duran çok sevdiğim ve saygı duyduğum aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZET	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
BÖLÜM	
I - GİRİŞ	1
II - KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR	10
III - YÖNTEM	26
IV - BULGULAR	28
V - SONUÇLAR	48
VI - ÖNERİLER	49
KAYNAKÇA	50

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

İnsan ve toplum yaşamı, tutum, davranış ve hareketleri geçmiş zaman – yaşanan zaman - gelecek zaman olmak üzere üç zaman boyutu içinde yer almaktadır. Doğal yaşamın dışındaki bütün olay ve hareketler, zaman boyutlarının kısaltılmış ve onlarla eş anlamlı olan dün - bugün - yarın da meydana gelir. Dün de meydana gelmiş olay ve hareketler, bugünün olay ve hareketlerini hazırlamakta, etkilemekte ve yönlendirmektedir. Bugünün olay ve hareketleri yarının hazırlayıcısı, etkileyicisi ve yönlendiricisidir.

İnsan ve toplumların varlık ve gelişmesi, yaşamın sürekliliği ne doğru ve şuurlu bir uyum sağlamasına ve üç zaman boyutu ile bütünleşebilmesine bağlıdır. Aksi durumda, kendi iradesiyle kendini belirli bir zaman boyutuna sıkıştıran ve mahkûm eden insan ve toplumlar, başka bir zaman boyutunda eriyip yok olmalarını hazırlamaktan kurtulamaz. İnsan ve toplumların değer yargıları, önceden görme ve önceden yönlendirme gibi özellikleriyle zaman ve zaman boyutlarını etkilemektedir. Bu özellikler, insandan insana, toplumdan topluma değişebilir. Değişik tesirler altında, insan ve toplumların değer yargılarında meydana gelen değişimler; zaman ve zaman boyutları hakkında farklı görüş ve yaklaşımların ortaya çıkmasına sebep olur.(Koçak, 1998)

Geçmiş zaman - yaşanan zaman - gelecek zaman boyutları ile bütünleşme yeteneği gösteremeyen, kendi zaman boyutları içinde kalmış insan ve toplumlarda, “

önceden görme “ suretiyle olay ve hareketlere yön verme özelliği görülmez. Bu tür insan ve toplumlar, kendi hırs ve menfaatleri sonucu kurdukları hayal âleminde her şeyi en iyi bilen, en iyi yapan konumundadır. Her hâkimiyete sahip çıkma arzusu içerisinde milletten kopuk fasit bir daire içinde dönüp dururlar. Bu anlayıştaki kimseler, çeşitli sebeplerle toplumların kaderlerinde söz sahibi olmuşlardır. Bu kişiler, yalnız kendilerine zarar vermekle kalmamışlar, büyük çoğunluğu ile kendi toplumlarını da felaketten felakete sürüklemişlerdir.

Carr’a (1980: 13) göre tarih; Tarih nedir sorusunu cevaplamayı denediğimizde cevabımız bilerek ya da bilmeyerek, zaman içindeki kendi tutumumuzu yansıtır ve daha geniş bir soruya, içinde yaşadığımız toplum hakkında ne düşündüğümüz sorusuna vereceğimiz karşılığın bir parçasını oluşturur... Çağdaş insan daha önce görülmemiş bir derecede kendi varlığının bilincindedir. Geçip geldiği belirsiz pırıltıları, varmakta olduğu belirsizliği aydınlatabileceği umuduyla, coşkuyla incelemekte, tersine olarak da, önünde uzanan yol hakkındaki arzuları ve endişeleri ardında kalanların anlayışını güçlendirmektedir. Geçmiş, bugün ve gelecek, tarihin sonsuz zinciri içinde birbirine bağlıdır.

Fransız Annales okulunun tanınmış temsilcilerinden Fernand Braudel, tarihin boyut ve sorumluluklarını şöyle değerlendirmektedir:

‘Tarih belgelerinin ve malzemesinin eleştirisine karşı söylenecek bir şey yoktur. Tarihi düşüncenin temelinde eleştiri yatmaktadır... Ancak, mesleğimiz bize, artık, sadece yorucu ve sabırla elde edilen doğru sonuçlara dayalı rahat ve emniyetli bir iş gibi görünmüyor... Tek taraflı tarih yoktur. Hiçbir şey tek başına egemen faktör değildir. Ne ırklar arasındaki çatışma, bunların çarpışma ve uzlaşmaları insanın geçmişini belirlemiş, ne güçlü ekonomik ritimler, gelişme ve çöküşü yaratanlar, ne sürekli gerginlikler, ne Ranke gibilerin kişi ve bütün tarih genişliğini yüceleştirdikleri yaygın maneviyat, ne teknolojik üstünlük, ne de nüfus patlaması...’(Özbaran, 1992: 12)

Tarih, geçmiş zaman boyutunda yer alan olay ve hareketlerin meydana gelişlerinden sonuçlanıncaya kadar geçen zaman süresindeki bilgileri toplayan,

düzenleyen, değerlendiren ve yorumlayan; elde edilenleri yaşanan ve gelecek zaman boyutlarına sunan, “ geçmiş - bugün - yarın ile diyalog kuran “ bir bilim olarak kabul edilmektedir. Bu durumda tarih bilimi; geçmiş zaman boyutu, her yaşanan zaman için geçerli olduğundan ve her yaşanan zamanın olay ve hareketleri gelecek zaman boyutunu hazırladığından, bütün zamanların ve zaman boyutlarının bilgilerini toplamak ve değerlendirmek durumundadır. Gerçekte, tarihî varlık alanını meydana getiren olay ve hareketler üç zaman boyutunda yer almaktadır. Tarih ile zaman ve zaman boyutları arasında açık, kesin ve kopmayan bir ilişki bulunmaktadır.(Koçak, 1998)

Tarih, bir taraftan geçmiş zaman boyutundaki bilgileri toplayıp değerlendirirken; diğer taraftan yaşanan zamanın bir açıklamasını yapar. Çünkü geçmiş zamanda meydana gelen olay ve hareketlerin sonuçları, yaşanan zaman boyutundaki olay ve hareketlerin sebebini teşkil eder. Tarih, spekülasyonlara asla yer vermemeli, bugünün olay ve hareketlerini inceleyerek geleceğin neler getirebileceğini ortaya koyan tahminlerde bulunabilmelidir. Gelecekteki olay ve hareketlerin, yaşanan zamanda hazırlandığı unutulmamalıdır.

Tarihin önemli bir görevi de, toplumların yaşam ve kaderlerinde söz sahibi olmuş kişilerin tutum ve davranışlarını ortaya koyabilmektir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün, “Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki gelişmeleriyle geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.” sözü, Türk milletinin yaşamın sürekliliğine şuurlu bir uyum içinde katılmasını ve bütün zamanlarda yaşamak için gösterdiği yeteneği ortaya koymaktadır.

İnsan ve toplumların var olabilmelerinin, varlıklarını devam ettirerek geliştirebilmelerinin temel şartlarından biri ve başta geleni “ devlet ve hukuk ” tur. Devlet ve hukuk, var olabilme şartıdır. Devlet kurma, insan olmanın ve toplum hâlinde yaşamının bir sonucudur.

Devlet ve hukuk, tarihin varlık alanı içinde yer almaktadır. Tarih, bir bilim olarak bu varlık alanındaki bütün olayları, belgeleri inceleyip sonuçlar çıkararak bugünün nesillerine sunar. Tarih, devlet ve hukuk düzeninin meydana gelmesinde büyük katkılarda bulunur.

Geçmiş devlet ve hukuk bilgilerini ve tecrübelerini ortaya koyar. Bu bilgi ve belgeler, devlet yönetiminde yönlendirici ve denetleyici rol oynayan vazgeçilmez kaynaklardır. Tarih, devlet varlığının ve hukukun vazgeçilmez hazinesidir.

Tarih, bir kurum olarak devlet ve hukukun yapıcı unsurudur. Bir toplumdaki bütün kültür unsurları, toplumun şartları ve özellikleri; devlet ve hukuk düzeninin var olmasında, devamında ve gelişmesinde esas unsurlar olarak rol oynar. Tarih de bir kurum olarak bu kültür unsurlarını kapsar, kültür ile aynılık gösterir.

Bir toplumda ortak tarih bağı ve şuuru yok ise, devletin ve hukuk düzeninin kurulabilmesi mümkün değildir. Başka bir deyişle, bir toplumda ortak tarih bağları ve şuuru zayıfladığı oranda, o toplumun kurduğu devlet ve hukuk düzeninde bir zayıflama, bir çözülme görülür. Bu yüzdendir ki, devletler; toplumun ortak tarih bağına ve tarih şuuruna -varlık sebebi olarak - büyük önem verirler. Bu şuuru geliştirmeye, tazelemeye ve dinç tutmaya çalışırlar. Tarihin en önemli görevi bu noktadan itibaren başlar. Tarih bilimi, devlet ve hukuk yaşamında geçmişe ilişkin bilgilerin ışığında daha çok bilgi üretir ve daha çok bilgi yayar. Devlet ve hukukun kurucu unsurları arasında yer alan tarihin asıl görevi, tarih şuurunun ve toplumun bireyleri arasındaki tarih bağının güçlendirilmesini sağlamaktır.

Tarih anlayışı tarih öğretimini yönlendirmektedir. Tarih anlayışındaki gelişmeler, bu konudaki anlayışı ortaya koyan Türk Tarih Kongreleri, Millî Eğitim Şûraları, Kalkınma Plânları, Hükümet Programları, öğretim programları ve ders kitaplarında anlamını bulmuştur.(Koçak, 1998)

Togan (1980: 13) tarih konusundaki görüşleri şöyledir:

‘Böylece biz tabii hâdiselerin tarihini bir ilmin konusu edebiliriz. Fakat burada bizim için tarih, daha çok insaniyetin veyahut milletlerin tarihidir. Bu sebeple tarih sosyal yapının üyesi olmak itibariyle insanlığın fiil ve düşüncelerinin gelişimini takip eden bilgidir. Tarih, insanlığın sosyal ve siyasî bünyeler teşkil ederek ilerleme ve tekâmül etmesinde kişiler ve toplumlar tarafından işlenen fiil ve ortaya çıkmış olayları inceler, tarih bu olayların maddî ve manevî sebepleri ile olayların sonuçları arasındaki ilişkileri araştırıp tayin eder. Zaten Yunanca Istoria kelimesi de aslında araştırma anlamındadır.’

Tarih, insanların bir topluluğun fertleri olarak yaptıkları işleri, ortaklaşa faaliyet ve terakkilerini, yer ve zaman çerçevesi içinde, olayların sebep ve bağluluklarını göz önünde tutarak ve belgelere dayandırarak, ilmî metotlar içinde bütünlüğü ile tasvir eden ve anlatan bir ilimdir.

Zaman içinde insanın öyküsü olan tarih; geçmişten günümüze bireyden topluma, ulusaldan evrensele uzanan tüm bilgileri kapsadığı gibi, aynı zamanda bugünün bilimi olarak da tanımlanmaktadır. Bu kapsamlı tarifi hak eden tarih biliminin öğretimi Türkiye’de öğretim kurumlarında; “demokratik, insan haklarına saygılı, sorumluluğunu bilen, dün-bugün-gelecek arasında ilişki kurmayı becerebilen ve araştırmayı seven genç kuşaklar yetiştirmeyi hedef alan bir dinamizm oluşturma çabası” şeklinde verilen bir sosyalleştirme aracı olarak görülmelidir.

Sosyal bilimler arasında tarihin görevi, toplumların nereden geldiklerini ve nereye gitmekte olduklarını açıklamak gibi son derece yaşamı bir bilgi birikimi sağlarken, diğer yandan da ona yolunu sağlıklı bir şekilde çizebileceği bir de bilinç kazandırır. Dün-bugün-gelecek arasında ilişki kurmayı hedef alan bu bilim dalının doğru bilinç oluşturmadaki rolü tartışmasıdır (Yıldız, 2003). İşte buradan hareketle Tarih öğretimi eğitimin önemli bir sorunudur.

1.2. Problem Cümlesi

Cumhuriyetten günümüze Milli Eğitim Şuralarında Tarih öğretimi nasıl bir gelişim süreci işlemiştir ve Tarih öğretimi ile ilgili alınan kararlar nelerdir? sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bir ülkenin çağdaş uygarlık seviyesine çıkartılması için eğitimin önemi çok büyüktür. Tarih öğretiminin ulusal bilince katkısı düşünüldüğünde eğitim göreceğ öğrencilere verilen eğitim büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Milli Eğitim Şuralarında Tarih öğretimi ile ilgili alınan kararları belirlemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

İbranice VHR kökünden gelen tarih, hikâye etmek, nakletmek, anlatmak anlamına gelmektedir(Öztürk, 1999: 1). Batı dilinde ise tarih kelimesi aynı anlamı taşıyan ‘historia’, yaşanmış geçmişi anlatan ve bu yaşanmış geçmişi konu alan bir disiplini ifade etmektedir. Kelime anlamı dışında tarihin ne olduğu konusunda birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlarda tarih iki şekilde anlam bulmuştur. Birincisi, geçmişte kalan insani ve toplumsal olaylar topluluğu, ikincisi ise yaşanmış geçmişi konu edinen bilim olarak anlamlandırılmıştır. Tanımı nasıl yapılsa yapılsın tarihin bilim olarak görevi, geçmişin araştırılmasının yanında, bunu bugünün ve geleceğin insanına aktarmaktır. Bu noktada tarihi öğretmek ve öğrenmek ne işe yarar sorusu sorulmaya başlanmıştır.

Tarih öğrenmek toplumların geçmişini inceleyerek insanların yaşantılarında kendilerine bir yön çizmeleri ve geçmiş olaylardan dersler alarak yaşantılarını düzenlemelerini sağlar. Bunun yanında bir milletin kendi milli değerlerine göre yaşaması ve sağlıklı bir şekilde ayakta durması tarihini bilmesiyle doğru orantılıdır.

Bu noktada tarih öğretimi önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır.

Schneider: “Tarih öğretiminin gayesi, öğrenciyi anlayışlı, şuurlu hislerinde hareketli, devamlı faaliyette ve fedakârlığa hazır vatansever haline getirmektir” der (Yıldız, 1980: 26). Schneider’in bu sözü tarih öğretiminin amacının yeni yetişen nesillere milli bir ruh vermek olduğunu ifade etmektedir. Milletlerin bugünden yarınını hazırlamak, geleceği anlamak ve yönlendirmek tarih bilincinin kazanılmasına doğrudan bağlıdır (Semerci, 2002: 387).

Dewey, (2001: 43), tarih öğretiminin amacını, çocuğa sosyal hayatın değerlerini kazandırmada, insanların birbirleriyle olan iş birliğini etkili hale getirmede, toplumun gelişmesine yardım eden ve gerileten etkenleri anlayabilmelerini sağlamada tarihin hareketlendirilmesi ve dinamikleştirilmesi olarak açıklamıştır. Tarih bireyi topluma kazandıran bir ders olarak, öğrenciye bu günün şartlarına uygun evrensel değerler yüklemeyi de amaç edinmiş, bunun sonucunda da tarih öğretiminde toplumsal dayanışma, üretebilme potansiyeline sahip, ulusal benliği zedelemeyip tam tersi çağdaş içeriğiyle onu güçlendiren, bunu yaparken de insan haklarına saygılı ırk, din kültür, cinsiyet temelli ayrımcılığa karşı çevre değerlerine duyarlı, barışı savunan amaçlar çerçevesinde programlar oluşturulmaya başlanmıştır. Tarih, bu yönüyle ilerlemeci bir amaç gütmekte, geçmiş olduğu gibi değil geleceğe yönelik olarak anlatmayı amaç edinmektedir.

Tarih öğretiminde temel hedeflerden birisi de, olguları ezberlemekten çok onları benimsetmek ve olgulara karşı ilgilerini artırmak olmalıdır. Öğrencilerin tarih disiplininin ana özelliklerinin farkına varmalarında bilginin aynen aktararak kazandığı bir ortamdan çok, öğrenciler için aktif çalışma çevresi hazırlayan bir ortam olmalıdır. Öğrencinin geçmişten ibret alması için nedenlere, niçinler, ana hatlara eğilerek tarihi olayları vurgulamaya çalışmalıdır (Çaya, 1997: 471). Ancak bu şekilde geleceğe yön vermek için tarihten faydalanması mümkün olur. Aksi halde tarih dersi ezber olarak, bir başka deyişle sadece bilgi olarak zihinlerde kalır. Bu gün artık çağdaş ülkelerde tarih öğretimi, problem çözme becerisinin geliştirilmesi, yaratıcı düşünme, empati gibi kavramlarla birlikte anılmaktadır.

Tarih, klasik dönemin özelliği olan ezberlenip öğrenilecek olan bir ders olmaktan çıkıp araştırma ve inceleme yoluyla öğrenilecek bir ders durumuna gelmiş (Safran, 1999), bu şekliyle de bireylerin hayatı anlaması, insanları tanınması ve problem çözebilme kabiliyetinin gelişmesi için aktif olarak yararlanılan bir alan olmuştur. Buraya kadar yapılan açıklamalar doğrultusunda, tarih öğretiminin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz (Tunçay, 1977: 286-284):

- Çocuğun geçmişi ve bu günü anlamasına yardımcı olmak.
- Onda, bütün insan etkinliklerine karşı bir duygudaşlık uyandırmak, böylelikle yetişmesinin ufuklarını da genişletmek.
- Kendisini bir zaman boyutunun, sürekli bir akışın içinde görmesini sağlamak.
- İnsan soyunun bir üyesi sıfatıyla geçmişe neler borçlu olduğunu ve geleceğe karşı ödevlerini –bilinç ve misyonunu – kavratmak.
- Evrenin hep böyle olagelmediğini anlamasını ve geçmiş deneylerin çeşitliliğine bakarak, gelecekte de ne geniş olanaklar bulunduğunu düşünmesine yol açmak.
- Olayları neden ve sonuçlarıyla birlikte görüp açıklamaya alıştırmak; görünüşte ve gerçek nedenleri ayırmayı öğretmek, dolayısıyla kafaca oluşumuna yardımcı olmak.
- Toplum-birey ilişkisinin doğru örneklerle kavranmasına; son amacın gerçekten özgür kişiler yaratmak olduğunu, fakat bu amaca ancak iyi kurulmuş, adil bir ortamda erişebileceğini anlamasına yardım etmek.
- Yüksek insan değerlerini benimsemesine çalışmak, dünyanın her neresinde, her ne zaman, her kime karşı bir haksızlık yapılmışsa, kendisine yapılmışçasına ona isyan etmesini, her kim değerli bir iş yapmış, insana bir şey katmışsa, ona gönülce bir yakınlık duymasını sağlamaktır.

Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere tarih öğretimi insan hayatında geleceğini planlamak ve hayatı öğrenmek bakımından çok büyük öneme sahiptir.

Küreselleşen dünyada ulusal dokuyu korumak yaşamsal bir nitelik taşımaktadır. Ulusal değerlerin kuşaklar boyu sürmesinin aracı ve aktarıcısı izlenen eğitim politikalarına bağlıdır. Bu bağlamda belirlenen eğitim politikalarının en önemli temellerinden biri de Milli Eğitim Şuralarıdır. Bu araştırmada da şuraların tarih öğretimi önemli bir araştırma konusu olarak görülmüştür. Tarih bilinci ulusun varoluşunu destekleyen önemli bir kültürel dokudur. Bu dokunun küresel süreçte yozlaşmamasının önemli ölçüde güçlü bir eğitime bağlı olduğu söylenebilir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma I. Milli Eğitim Şurasından XVII. Milli Eğitim Şurasına kadar olan şuraları ve bu şuralarda alınan kararların Tarih öğretimi ile ilgili olan kısımlarıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada sıkça bahsedilen kavramlar aşağıda verilen anlamlarıyla kullanılmıştır.

Eğitim: Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.

Öğretim: öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE LİTERATÜR TARAMA

Bu bölümde araştırmanın problemi ile ilgili kuramsal temeller ve yapılan çeşitli araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1 Milli Eğitim Şuraları Üzerine Genel Bilgi

2.1.1.1 Milli Eğitim Şura'sını Kurulmasını Gerekli Kılan Sebepler

Milli eğitim Şura'sının kurulmasını gerekli kılan şartlar çok çeşitlidir. Bu şartlar kendini daha bir yüzyıl öncesinden itibaren hissedilmiştir. Bunları iki grupta toplamak mümkündür:

2.1.1.2 Bilimsel Gerekler

Eğitim ve öğretim meselelerini bilimsel esasta ele almak ihtiyacı Tanzimat'tan itibaren başlamıştır. Cumhuriyet dönemi Şura toplantılarıyla Tanzimat döneminde yapılan bilimsel toplantılar arasında organik bir bağlantı kurmaya çalışanlar da olmuştur (Unat, 1964: 26). Ancak bu tip toplantılara duyulan ihtiyaç Kurtuluş Savaşından sonra kurulan hükümetlerin programlarında görülmüştür. (Arar, 1968: 24) Bunların hepsinde eğitim ve öğretim işlerinin, eğitim hedeflerinin bilimsel olarak ele alınması ve düzenlenmesi gereği üzerinde durulmuştur. (Güler, 1983: 51) Nitekim Fethi Okyar Başkanlığındaki icra Vekilleri programında, bilimsel esaslara dayalı bir kurula ihtiyaç olduğu şöyle açıklanmaktadır:

"Maarif Vekâletinin ıslahat ve icraatında takip edeceği ilmi esasları tespit vazifesiyle mükellef bir heyet-i ilmiyesi bulunacaktır." (Güler, 1983: 51) 16-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında Ankara'da toplanan "Maarif Kongresi"nde yeni

kurulacak devletin eğitim politikasının esasları tespit edilmek istendi. (Güler,1983: 52)

Hükümet programı doğrultusunda, çeşitli eğitim meselelerini tartışarak ve gerekli kararları almak amacıyla, Birinci Heyet-i İlmiye 15 Temmuz-15 Ağustos 1923 tarihleri arasında Ankara'da toplandı. Milli Eğitim Bakanının başkanlığında Müsteşar, Bakanlık Genel Müdürleri, ilgili Bakanlıkların temsilcileri, Darülfünun Müderrisleri, Yüksel Okul Müdürleri, çeşitli derecedeki eğitim kurumlarının temsilcileri katıldı. Eğitim ve öğretim meseleleri ilk defa ayrıntılı olarak böyle bilimsel bir toplantıda ele alındı.

Bir yıl sonra 1924 tarihinde eğitim işlerini ve kültür meselelerini görüşmek üzere Ankara'da İkinci Heyet-i İlmiye toplandı. (Güler,1983: 51) Aynı esaslarla 26 Aralık 1925 - 8 Ocak 1926 tarihleri arasında üçüncü Heyet-İlmiye toplandı. Ancak toplantıların bilimsel yeterliliği olmadığı, meseleleri bilimsel olarak ele alabilecek başka bir kurula ihtiyaç olduğu dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati şöyle açıklamaktadır:

"Maarif Vekâletinde şimdiye kadar münhasıran talim ve terbiye işleriyle ilmi suretle meşgul bir daire tesis olunmuş değildir. 339 senesinden beri zaman zaman toplanan heyet-i ilmiyeleriyle bu Hizmetlerin ifası düşünülmüş ise de daimi ve kuvvetli bir teşkilata malik olmayan bu heyet-i ilmiyelerden sarıh faydalar istihsalı mümkün olmamıştır." (Söylev ve Demeçler,1981:153)

İhtisası gerektiren işlerde uzmanlara çalışma imkânı sağlayarak, Milli Eğitim teşkilatının kurulması gerekliliği kendini ortaya koydu. Bu da, ancak bilimsel bir kurulda ele alınabileceğini belirten Mustafa Necati bu konudaki fikirlerini şöyle açıklamaktadır:

" Maarif teşkilatımızın ilmi esaslar üzerinde kurmak terbiye ve tedris sistemimizi memleketin ihtiyaçlarına uygun olduğu kadar muasır medeniyetin

icabetine Tevfik etmek için en salâhiyettar zatlarla bizim de böyle bir teşkilat vücuda getirmemize kat-ı ihtiyaç vardır." (Söylev ve Demeçler, 1981:153)

Böyle bir kurulda görev alacak uzmanlara Bakanlıkça herhangi bir etki olmayacağını Mustafa Necati şöyle ifade etmektedir:

"Maarif Vekâleti için şahsiyetlerin, tebeddülünden müteessir olmayacak Maarif şartname-i esasını programının, uzun tetkiklerden sonra ancak böyle bir heyet hazırlayabilir. "(Söylev ve Demeçler, 1981:350)

Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Türkiye Büyük Millet Meclisinde Bakanlık" Merkez Teşkilat Kanunu Tasarısı" görüşülürken 20 Mart 1926'da söz konusu bu ihtisas kurulunun Maarif Vekâletinin manevi bir kontrol vazifesi yapacağını açıkça belirtmektedir:

"Memleket halkının terbiyesine ait mesaili ile uğraşmak da Maarif Vekâletinin vazifesidir. Onun için bunlara ait tedbiri almak, programlarını ihzar etmek üzere Maarif Vekâletinin haricinde ve Maarif Vekâletine manevi bir kontrol vazifesi yapacak bir heyete ihtiyaç vardır. "(Söylev ve Demeçler, 1981: 356)

Eğitim meseleleri ayrıca da kamuoyunu, basın ve bilim adamlarını da derinden meşgul etmiştir. Çünkü böyle bir kurulun toplanmasıyla onlardan gelecek uyarılar ilgililere yol gösterecektir. (Güler, 1983: 53) Bilimsel bir kurulun gerekliliğini Sadettin Celal Antel O yıllar şöyle savunmaktadır:

" Bu programlar nasıl tanzim edilecektir? Şüphesiz salâhiyettar bir ilmi heyet tarafından: Ancak, bu ilmi heyetin sureti teşekkülü ve tarzı mesaisi itibariyle, şimdiye kadar toplanan ilmi heyetlerden farklı olması icap ediyor. "(Antel,1939: 8)

Milli Eğitim Şura'sının teşkilinin bilimsel gerekliliği o dönemin basınında da çeşitli ifadelerini bulmuştur. Nitekim 20 Temmuz 1939 yılında Fatih Rıfkı Atay "Ulus" Gazetesinde yayınlanan makalesinde bu konuda şöyle demektedir:

" Yüksek müesseselerimizden her birinden Türkiye'nin her safhasında muhtaç olduğu ihtisas adamlarını yetiştirmekle beraber milli kültürü kurmak ve yaymak. İlmi araştırmalar yapmak için birer canlı kaynak ilmi metodu öğretmek ve ilmi zihniyeti aşılama için birer çalışma ocağı, milli davalarımızın hâkimiyetini her şeyin üstünde tutacak birer kültür kurumu haline getirmek için mevcut imkânlardan azami derecede istifade etmek yolunda ve kararındayız."(Atay, 1938:1)

Bu gerekler, Milli Eğitim Bakanlığının resmi belgelerinde hemen ifadesini bulmuştur. 3 Nisan 1926 tarih ve 789 sayılı "Maarif Teşkilatına Dair Kanun'un birinci ve ikinci maddeleri bir "Dil Heyeti" ile "Talim ve Terbiye Dairesi" kurulmasını öngörmektedir (Milli Eğitim İle İlgili Kanunlar,1953: 3).

Yeni düzeni yabancı etkilerden, özellikle ekonomik, siyasal ve sosyal karakterdeki dış etkilerden temizlemeyi arıtmayı başlıca amaç edinen Mustafa Kemal, eğitim kurumlarının yeni baştan düzenlenmesinde, yabancı uzman çağırmaktan çekinmedi (Koç, 1970: 57)

Ancak yabancı uzman raporlarına rağmen eğitim ve öğretimde bir ahenk kurulamadı. Bu güçlükleri daha 20 Mart 1926 tarihinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Bakanlık "Merkez Teşkilat Kanunu Tasarısı" Görüşülürken şöyle belirtmektedir.

"Diğer devletlerde olduğu veçhile milletin terbiye-i umumiyesine ait meselesini halletmek mektep programlarını ve bütün dünyada olan kitapları ve her sene maarif aldığı cereyanları tetkik etmek için ayrıca bir Talim ve Terbiye Heyeti yalnız bununla uğraşmaz. Milletin ve memleketin yaşamın terbiyesine ait mesaili umumiye ile uğraşır. Mesela sinemalar, tiyatrolar, kitaplar vardır. Bunlar memleketimize kontrolsüz girer. Memleket terbiyesine ait mesaili ile uğraşmak da Maarif Vekâletinin vazifesidir. Onun için bunlara ait tedbiri almak, programlarını ihzar etmek üzere Maarif Vekâletinin haricinde ve Maarif Vekâletine manevi bir kontrol vazifesi yapacak bir heyete ihtiyaç vardır." (Söylev ve Demeçler, 1981:356)

Eğitim ve öğretimde uygulanmakta olan yönetmelik ve programlarının ve teşkilatın sonuçlarını incelemek ve beliren yeni ihtiyaçlara göre yapılması gereken değişiklikleri kararlaştırmak Eğitim Şuraları toplantılarıyla mümkün olacaktır.

2.1.1.3 Politik Gerekler

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, eğitim alanında yapılan çalışmalardan en önemlisi eğitimde birliğin sağlanması meselesi olmuştur. Bunun için 1924 tarihinde "Tevhidi-i Tedrisat" kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla eğitim kurumları merkeziyetçi bir idare ve denetim altında alınmıştır. Bu girişimler eğitim ve öğretim işlerini yürütecek merkezi bir "Milli Talim ve Terbiye Heyeti"nin kurulması ihtiyacını doğurdu. Bu amaçla 22 Mart 1926 tarihi ve 789 sayılı "Maarif Teşkilatına Dair Kanun"la Talim ve Terbiye Dairesi kuruldu. Bu yasa, taşra teşkilatına ve okullara yöneliktir. Bu yasa gereğince Milli Eğitim Bakanlığının 19 Nisan 1926 tarihli toplantısında Milli Eğitim»Şura'sı yönetmeliği kabul edildi (Güler, 1983: 55).

1933 yılında 2287 sayılı "Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilat Kanunu" yürürlüğe girdi. Bu yasa ile Talim ve Terbiye Heyeti danışma organı olarak kabul edilmiştir. Bu yasalara rağmen Milli Eğitim Teşkilatının işleyişinde bir birlik sağlanamadı. Çünkü her şeyden önce, bu birliği sağlayacak yeterli teknik organ mevcut değildi. Bu birliğin kurulması, ancak her meslek grubundaki uzmanların toplanarak tartışmalarının sağlanmasıyla mümkündü. Böyle bir toplantının yapılması ilgililerce de kabul edilmiştir. İşte bu yolla eğitim sisteminde kamuoyu isteklerini yansıtıcı bir kurula olan ihtiyaç Şura'nın toplanmasını gerekli kılmıştır. Ayrıca yabancı uzman raporlarına rağmen, Türk eğitim meselelerine çözüm getirilememiştir. Bu durumda ülkenin kendine göre bir sistem kurma ihtiyacı doğmuştur. Bu sistemin başarılı olması için kararlı bir politikanın izlenmesi zorunluydu. (Güler, 1983: 55) Bu politikaya yön verecek milli bir danışma organının kurulması da zorunlu olmuştur.

2.1.2 Eğitim Şura'sının Amaç ve Görevleri

Eğitim Şura'sının amacı Türk Milli Eğitim meselelerinin çözümünde yardım sağlamaktır. Bu yardımı şu biçimlerde yapar: Bilimsel danışmanlık, idari danışmanlık olarak gerçekleştirmeye çalışır.

2.1.2.1 Bilimsel Danışmanlık Görevleri

Eğitim Şura'sının bu görevleri yasa ile sınırlandırılmıştır. 2287 sayılı yasanın üçüncü maddesi şu esasları gerektirmiştir:

"Milli Eğitim Şura'sı, Cumhuriyet Milli Eğitiminin eğitim ve öğretim işlerinde talim ve Terbiye Dairesince hazırlanacak yönetmelik, tüzük, program ve esaslarla Şura üyesi tarafından yapılacak teklifleri inceleyerek bir karara bağlar. Milli Eğitim Şura'sının kararları, Milli Eğitim Bakanının tasdiğiyle kesinlesin"(Milli Eğitim ile İlgili Kanunlar, 1953: 12)

Talim ve Terbiye Dairesiyle Eğitim Şura'sı arasında sıkı bir bağlılık vardır. Eğitim Şura'sının bilimsel danışmanlığı Talim ve Terbiye Dairesinin alacağı kararlarda bilimsel esasta yardım etme şeklindedir.

22 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı "Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri "hakkındaki kanun ise "Talim ve Terbiye Heyeti" Bakanlığın bilimsel danışma organı olarak yer almakta, Kurulun ve Başkanın görevleri şu şekilde tespit olunmaktadır:

"Vekâletin alakadar dairelerince hazırlanacak kanun tasarılarıyla tüzük ve yönetmelikleri incelemek ve icap edenleri bizzat hazırlamak ve bunlarda öğretim ve eğitim terbiyeye taalluk edip Vekâletçe lüzum görülenlerini Milli Eğitim Şura'sına vermek. Her derece genel ve mesleki mekteplerin öğretim programını hazırlayarak Milli Eğitim Şura'sının incelenmesine sunmak. Mekteplerde okutulmak üzere yazılan kitapları tetkik ederek kabul edilip edilmemesi hakkında reyini söylemek. Halkı

Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve bütün kültür kurumlarında ulusal eğitimi pekiştirecek tedbirleri düşünmek ve Bakanlık olurlarına önergelerde bulunmak." (Milli Eğitim ile İlgili Kanunlar, 1953: 1)

Ayrıca, eğitim ve öğretime ilişkin işlerde Talim ve Terbiye Dairesince hazırlanan ve Bakanlıkça gerekli görülen kanun tasarı sı, tüzük ve yönetmelikle öğretim programlarını inceleyerek Bakanın onayına sunulacak kararları almak üzere ikinci bir kuruluş olarak "Milli Eğitim Şurası'nı teşkili öngörülmüştür.

2.1.2.2. İdari Görevler

Milli Eğitim Şurasının İdari esastaki görevleri, Milli Eğitim Teşkilatına dair 789 sayılı kanunun ikinci maddesine göre şu şekilde belirlenmiştir:

"Yalnız Talim ve Terbiye işleriyle iştigal etmek üzere Maarif Vekâletinde bir "Talim ve Terbiye Dairesi" kuruldu. Bir reisin idaresi altında bulunacak olan dairenin şubeleriyle teşkilatını yönetmek üzere reisten başka en çok on uzman bulunacak ve daireye lüzumu kadar memur tayin edecektir. Daire Reisi Vekâletin, üyeler de daire reisinin teklifi ve Vekaletin inhası ile Bakanlar Kurulunca tayin edilecektir. Dairenin teşkilatı ve vazifesinin sınırı Bakanlar Kurulunca yapılacak bir yönetmelik ile tespit ve tayin edilecektir." (Milli Eğitim ile İlgili Kanunlar, 1953: 3)

Talim ve Terbiye Dairesi için 1926'da bir yönetmelik hazırlandı. Bu yönetmelikle Talim ve Terbiye Dairesinin görevleri, teşkilatlanması ve çalışma şekli hakkındaki kanunun esprisine uygun hükümler getirildi.

Yönetmeliğe göre, Milli Talim ve Terbiye Dairesinin görevleri şunlardır:

- Milli Eğitimle ilgili yönetmelik, tüzük ve kanunun tekliflerini düzenlemek ve incelemek ve mevcut yönetmelik, tüzük ve kanunlarda değişiklik yapılmasına ihtiyaç görülen hususlar hakkında Bakanlığa teklifte bulunmak.

-Her derecede genel ve meslek okulları programlarının doğrudan doğruya veya uzmanlar vasıtasıyla düzenlemek ve değiştirmek.

-Darülfünun şubeleri de dâhil olduğu halde yüksek ve orta dereceli her çeşit okulların yeniden kurulması veya lağvedilmesi hususunda görüşlerini bildirmek.

-Okullarda kabul ve uygulanacak eğitim ve öğretimin amaçları sistem ve usulleri hakkında karar vermek.

-Gençleri Cumhuriyet esasına göre hazırlayacak ve okullarda Milli Terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirler almak.

-Okulların derecelerini tayin ve imtihan usulleri ve mezun olma şartları hakkında karar almak. Gelecek yıllarda uygulanacak eğitim programını Genel Müdürlerin görüşleri alınarak tespit etmek ve buna göre her yıl Milli Eğitim bütçe tasarısı hazırlanırken tekliflerde bulunmak.

-Halkın terbiye ve aydınlatılması için tedbirler düşünmek. Mevcut öğretmenlerin mesleki bilgi ve güçlerini artırmak için gerekli tedbirleri almak.

-Türk öğrencilerinin yabancı ülkelerde öğrenim sorunu ile Milli Eğitim Bakanlığının yabancı ülkelere getireceği her çeşit uzmanlar hakkında fikrini söylemek.

-İlk ve orta dereceli okullarda okutulmak üzere yazılan kitapları incelettirmek ve bunlardan öğretim programına uygun ve pedagojik koşulları taşıyanları kabul etmek ve onamak.

-Bakanlık hesabına bastırılması lazım gelen okul kitaplarının tayin eylemek.

-Muhtelif derslerin öğretiminde müfredatın uygulanması ile ilgili "Öğretmen Kitapları" hazırlamak ve yayınlamak.

-Yabancı dilde yazılmış pedagojik mecmua ve kitapları takip etmek, Türkiye öğretmenlerine faydalı olanlarını aynen veya özet halinde yayımlamak.

-Milli Eğitim Bakanlığının bilimsel risale ve mecmualarını yayımlamak. Bakanlık hesabına bastırılmak üzere dışarıdan verilip Bakanlık makamınca kurula gönderilen bilimsel eserleri doğrudan doğruya tetkik edecek veya uzmanlarına tetkik ettirerek kabul veya reddetmek (Özalp ve Ataüenal, 1977: 598).

Bu yönetmeliğin on altıncı maddesi bu konuda ayrıca şu açıklamayı getirmektedir:

"Bu yönetmelikte belirtilen görevler hakkında Talim ve Terbiye Kurulunun verdiği kararlar Bakanlık Makamınca uygulanır. Ancak herhangi bir kararın kabul edilmemesi veya aksinin yapılması halinde, mesele yıl içinde toplanacak Milli Eğitim Şura'sına götürülür." (Özalp ve Ataüenal, 1977: 600).

1926 yılında Milli Eğitim Şura'sı için de bir yönetmelik hazırlandı. Bu yönetmeliğin üçüncü maddesinde şu esaslara yer verilmektedir:

"Maarif Şura'sı, Talim ve Terbiye Dairesinin vazifesi meydanında olan hususatın bir defa da Şura'da müzakeresine Vekâlet Makamınca veya Talim Terbiye Heyetince lüzum görüldüğü takdirde içtima davet olunur. Şura sende bir defadan fazla içtima edemez." (Özalp ve Ataüenal, 1977: 602).

Şura'nın vereceği kararlar Bakanlık Makamına, Talim ve Terbiye Dairesinin kararına danışma niteliğindeki önerileri içerir. Şura'nın alacağı kararlar Milli Eğitim Bakanlığının tasdikiyle kesinleşir. Şura'nın başkanı da Milli Eğitim Bakamıdır. Milli Eğitim Bakam gerekli görürse Şura'yı toplantıya davet eder. Görülüyor ki Bakanlık idari görevlerini yürütürken karşılaştığı meselelerin çözümünün kolaylaştırmak için Şura'ya başvurur. Şura doğrudan doğruya karar almak ve uygulamaya aktarmak durumunda değildir.

2.1.3. Yetki Sınırları

Şura bir danışma organıdır. Alman kararlar ancak Milli Eğitim Bakanının tasdiğiyle kesinleşir. O halde Şura'nın yetki sınırı Bakanlık makamının kararları onaylayıp onaylamamasıyla sınırlıdır. Şura Milli Eğitim Bakanı tarafından toplantıya çağrılır.

Alman kararlar Bakan tarafından uygulamaya aktarılırsa Şura kararları uygulama imkânı bulur; yoksa bir temenni niteliğinde kalır. Şura kararları hükümetlerce uygulanır.

Şura kararları bir bakıma Şura'yı düzenleyen hükümetin eğitim politikasını yansıtır (Güler,1983: 99) Hükümetlerin Şura'yı toplantıya çağırmasındaki duyarlılıkları Şura'nın etkinliğini belirler. Uzun zaman toplanamayan bir Şura'nın yetkisine ve etkisinden söz edilemez.

2.1.4. Milli Eğitim Şura'larının Organizasyon Biçimi

Sekizinci Milli Eğitim Şura'sına kadar Şura uygulamaları,2287 sayılı yasanın dördüncü maddesinin, 10.06.1946 tarih ve 4926 sayılı Yasanın değişik üçüncü maddesine göre yapılmıştır. Bu maddedeki "Maarif Şura'sı" tabiri 4926 sayılı yasanın üçüncü maddesiyle "Milli Eğitim Şura'sı" adını almıştır. Sekizinci Şura'ya kadar süre gelen Şura uygulamalarında edinilen tecrübeye göre çok fazla tutulan üye sayısı dolayısıyla, açık ve uygulanabilir sonuçlara varmanın güçlüğü göz önünde tutularak" Merkezi Teşkilat Kanunu'nun Milli Eğitim Şura'larıyla ilgili hükümlerinde değişiklik yapmak zorunluluğu duyulmuş ve 21.5,1970 tarih, 1261 sayılı "Tadil Kanunu" ile Milli Eğitim Şura'sının kuruluş ve çalışma tarzına ilişkin yeni hükümler getirilmiştir.

Bu hükümlerle: Eski Şura uygulamalarında sınırsız olan üye sayısı, verimli çalışmalara imkân verebilecek biçimde azaltılmaktadır. Tabii üyelik; seçimli üyelik, daveti üyelik, Müşahitlik kurulmak suretiyle kuruluşa denge ve ahenk getirilmekte/toplantıların yılda en az bir defa yapılması, daimi bir büro kurulması

suretiyle de Milli Eğitim Şura'sına etkinlik ve devamlılık kazandırılmaktadır. (Güler, 1983: 60)

22 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı "Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri "hakkındaki yasanın, 21 Mayıs 1970 tarih ve 1261 sayılı "Tadil Kanunu" ile değiştirilen 4. ,5. ve 6. Maddeleri içeren yeni hükümler şöyledir:

Madde 1- Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Kuruluşu ve Görevleri hakkındaki 2287 sayılı kanunun 4,5 ve 6'ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 4- Milli Eğitim Şura'sı aşağıda yazılı üyelerden kurulur:

A-Tabii Üyeler:

a-Milli Eğitim Bakanlıgından:

Milli Eğitim Bakanı,
Müsteşarlar ve Yardımcıları,
Talim ve Terbiye Kurulu Başkan,
Teftiş Kurulu Başkanı,
Gündemle ilgili konularda Talim ve Terbiye Kurulunca görevlendirilecek üç kurul üyesi,
İlgili konularda Bakanlık Müdürler Komisyonunca görevlendirilecek üç Genel Müdür veya Daire Müdürü,
Gündemle ilgili konularda Teftiş Kurulunca görevlendirilecek üç Bakanlık ' Müfettişi, Hukuk Müşaviri,
Memleketimizin coğrafi bölgeleri dikkate alınmak suretiyle Bakanlık, Müdürler Komisyonunca görevlendirilecek yedi Milli Eğitim Müdürü

b-Üniversitelerden:

Üniversite Rektörleri,

Eğitim Fakültesi Dekanları,

c-Devlet Planlama Teşkilatından:

Planlama Müsteşarları,

Sosyal Planlama Dairesi Başkanı,

B- Seçimle Gelen Üyeler:

a-Üniversitelerden:

En az dört Fakültesi bulunan üniversitelerden seçilecek birer üniversite temsilcisi, Eğitim Fakültelerinden veya Eğitim Kürsüsü veya Bölümü bulunan Fakültelerden seçilecek birer Fakülte temsilcisi:

b-İlköğretimden:

Son şura döneminde 4357 sayılı kanunun 5'inci maddesinin (A) Bendine göre "üstün başarılı" sayılmış olan köy öğretmenleri kasaba ve şehir öğretmenleri ve ilköğretim müfettişlerinden her valilikçe teklif edilecek birer aday arasından memleketimizin coğrafi bölgeleri de dikkate alınması suretiyle Bakanlık Müdürler Komisyonunca, bu Komisyonun tespit edeceği esaslara göre seçilecek beş köy veya bucak öğretmeni, üç şehir veya kasaba öğretmeni, üç ilköğretim müfettişi,.

c-Genel ve Mesleki Teknik Orta öğretimden:

Son Şura döneminde, 1702 sayılı Kanunun 18'inci maddesine göre "takdirname" ile taltif edilmiş öğretmen veya idareciler arasından aşağıdaki okul tiplerinin her birini temsil etmek üzere, Bakanlık Müdürler Komisyonunca bu komisyonun tespit edeceği esaslara göre seçilecek ikişer üye: Ortaokul, Lise, İlköğretim Okulu, Ticaret Lisesi, Teknisyen Lisesi, Erkek Sanat Enstitüsü, Kız Sanat Enstitüsü, Otelcilik Okulu ve İmam-Hatip Okulu

ç-Eğitim Enstitülerinden öğretmenler kurulunca teklif edilecek birer aday arasından Bakanlık Müdürler Komisyonunca seçilecek iki öğretmen veya İdareci

d-Yüksek öğretmen okulları öğretmen kurullarınca teklif edilecek birer aday arasından Bakanlık Müdürler Komisyonunca seçilecek iki öğretmen veya idareci,

e-Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulları ve Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu öğretmen kurullarınca seçilecek birer öğretmen,

f-Yüksek İslam Enstitüleri öğretmen kurulunca teklif edilecek birer aday arasından Müdürler Komisyonunca seçilecek iki öğretmen veya idareci,

g- İktisadi ve Ticari İlimler Akademiler arası Kurulca seçilecek iki temsilci,

h- Devlet Güzel Sanatlar Akademisince seçilecek bir temsilci,

ı- Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademiler arası kurulca seçilecek iki temsilci,

i- Devlet Konservatuarınca seçilecek iki temsilci,

j- Özel okullarca seçilecek üç temsilci,

k- Son kongrelerini normal şekilde yapmış olan çeşitli öğretmen dernekleri federasyonu, konfederasyonu ve sendikalarından kayıtlı üye sayıları en fazla üç kuruluştan kendilerinin gösterdikleri birer temsilci ile, bunun dışında kalan diğer mesleki kuruluşlar arasından Bakanlıkça kur'a ile tespit edilecek üç temsilci

1- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı müzeler, kütüphaneler ve Halk eğitimi başkanlıkları elemanlarından son Şura döneminde "takdirname" ile taltif edilenler

arasından, Bakanlık Müdürler Komisyonunca bu Komisyonun tespit edeceği esaslara göre seçilecek ikişer üye,

Şura'ya seçimle katılacak üyeler üç yıl için seçilirler, yapılacak seçimlerde Asli üye sayısı kadar da yedek üye seçilir Dönem içinde görevlerinden ayrılan üyelerin sürelerini yedek üyeler tamamlar.

C- Milli Eğitim Bakanı Tarafından Davet Edilecek Üyeler:

a-Gündemdeki konularla ilgili resmi veya özel ilmi kurumlardan en çok beş üye,

b-Meslekten veya meslek dışından gündemdeki konularla ilgili en çok beş üye, Milli Eğitim Bakanı, ilgili diğer bakanlıklar ile çeşitli kuruluşlardan Şura'ya müşahitler davet edebilir.

Madde 5- Milli Eğitim Şura'sı, Milli Eğitim Bakanının daveti üzerine normal olarak yılda bir defa 1 Haziran-1 Ekim arasında tespit edilecek bir tarihte toplanır.

Olağan üstü hallerde Bakan Şura'yı toplantıya çağırabilir. Milli Eğitim Bakanı Şura'nın tabii bakanıdır. Şura yıllık toplantısının ilk oturumunda ayrıca, toplantıları idare etmek üzere, Bakanlık Merkez Kuruluşunda görevli üyeler dışında iki başkan vekili seçer.

Şura, üye tam sayısının en az üçte ikisi ile toplanır ve kararlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ile verilir.

Şura'nın gündemi Talim ve Terbiye Kurulunca tespit edilir. Gündem ile o devre Milli Eğitim çalışmaları hakkında hazırlanacak rapor ve gerekli dokümanlar toplantıdan en geç bir ay önce üyelere gönderilir.

Şura üyelerinin gündem dışı teklifleri Şura tarafından kabul edildiği takdirde gelecek Şura gündemleri incelemek üzere Bakanlığa sunulur.

Madde 6- Milli Eğitim Şura'sı, yönetim ve yazı işleri sekreterlik hizmetleri, Talim ve Terbiye Kurulu üyeleri arasından Bakanlıkça tayin edilecek bir Genel Sekreter tarafından idare edilen Şura Daimi Bürosunca yürütülür. Bu büro, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına bağlıdır. Genel Sekreter Şura'nın tabii üyesidir. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/21482_0.html)

2.2. Literatür Tarama

Araştırmanın planlanması ve yapılması aşamasında ilgili literatür taranmış ve aşağıda konu ile ilgili araştırmalardan örnekler verilmiştir.

Güler (1983) Milli Eğitim Şuraları Üzerine Tahlili ve Mukayeseli Bir Araştırma adlı doktora tezinde Milli Eğitim Şuraları'nı her yönü ile irdelemiş ve dönemin politikalarının eğitim sistemine yansımaları olduğu sonucuna varmıştır.

Semerci (2004) yaptığı çalışmada Duyuşsal davranışların kazandırılmasında tarih derslerinin öğretiminin önemini açıklamayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda eğitim kurumlarımızda uyguladığımız eğitimde bireylere kazandırılacak olan davranışlar arasında duyuşsal alandaki davranışların önemli olduğu kadar eksik kaldığı da bilinen bir gerçek olduğu düşünülürse, tarih öğretimine şimdikinden daha fazla önem verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Dinç (1999) Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihimizde II. Milli Eğitim Şûrası (15 – 21 Şubat 1943) Ve Uygulamaları ve Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihinde V. Milli Eğitim Şûrası Ve Uygulamaları(5 - 14 Şubat 1953) Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihimizde III. Milli Eğitim Şûrası Ve Uygulamaları (2 – 10aralık 1946) adlı yazılarında II. III. Ve V. Milli Eğitim Şura'larını toplanması, çalışmaları ve uygulamaları başlıkları altında incelemiştir. Çalışması sonucunda II. Milli Eğitim Şurası'nın Tarih öğretimi ile ilgili kararların alındığı en önemli şura olduğu sonucuna varmıştır.

Çapa (2002) Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi adlı çalışmasında Atatürk dönemi tarih öğretimini; ders kitapları, müfredat programları ve öğretim yöntemleri açısından incelemiştir. Elde edilen verilerin ışığı altında, Atatürk döneminde yeni ve modern bir devlet yaratmak için, tarihin önem verilen disiplinlerden biri olduğu ve bu alanda önemli çalışmaların yapıldığı sonucuna varmıştır.

Koçak (1991) Cumhuriyet Döneminde Tarih Öğretimi ve Tarih Çalışmaları (1923-1960) adlı çalışmasında tarih öğretimini çerçeveleyen Cumhuriyetten günümüze tarih anlayışında gelişmeler, Türk Tarih Kongreleri, Millî Eğitim Şuraları ve Kalkınma Plânlarına yer vermiştir. Dönemin eğitim sisteminde tarih öğretimi ile ilgili izlenen politikayı algılamak için o döneme ait bütün programların incelenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma sırasında kullanılan yöntem, verilerin toplanması ve toplanan veriler üzerinde yapılan analiz çalışmalarına değinilmektedir.

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma tekniklerinden olan yazılı doküman analizi, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analiz ve yorumlanmasında benimsenen sürekli karşılaştırma tekniği (Strauss & Gorbin, 1998) kullanılmıştır. Araştırmada yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde nitel araştırma yönteminde kullanılan yazılı doküman analiz tekniği kullanılmıştır. (Cohen & Manion, 1992; Ekiz, 2003; Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırmada kullanılacak yazılı dokümanlar Mili Eğitim Şuraları, komisyon raporları ve konuşmaları içeren kitaplardır.

Verilerin Analizi

Nitel araştırmada gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda yazılı ve görsel materyal ve malzemelerle de araştırma yapılabilir. Bu demektir ki, doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2005; s.187–188).

Milli Eğitim Şuraları raporlar ve konuşmalar araştırmanın yazılı dokümanlarını oluşturmaktadır. Bu yazılı dokümanlardaki konuşmalar, raporlar ve

alınan kararlar araştırmanın veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Alınan yazılı dokümanlardan ihtiyaç duyulan durumlarda aynen alıntı yapılarak ya da yazılı dokümana atıfta bulunarak analizi ve yorumları yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde verilerden elde edilen bulgular problem cümlesine göre incelenmiştir.

Danışma niteliğinde toplanan Milli Eğitim Şuraları'nda her alanda olduğu gibi Tarih öğretimi konusunda da kararlar alınmıştır. Bu kararlar Şura dokümanlarına dayalı olarak irdelenmiştir.

3.1. İkinci Milli Eğitim Şurası

II. Maarif Şûrasının ağırlıklı konusunu kültür ve kültürün milli eğitimde program, ilke ve müfredatlara yansıtılması teşkil etmiştir. Şuranın gündemlerine bağlı olarak üç ana komisyon kurulmuş, komisyonlar kendi ihtisas konularını tetkik ederek raporlar hazırlamışlardır ve genel kurula sunmuşlardır. Tarih öğretimi komisyonu 4 ana başlık adı altında rapor hazırlayarak 21 Şubat 1943'te genel kurula sunmuştur. Rapor 4 ana bölüme ayrılmıştır:

- Okul tarih kitapları
- Öğretmen ve Öğretim Meselesi
- Tarih Öğretimi İçin Gerekli Yardımcı Bilgi ve Vasıtalar
- Tarih Öğretimiyle İlgili Temenniler

A- Tarih Dersi Programının Ve Kitaplarının İncelenmesi

1-İLKOKUL TARİH DERS KİTAPLARI

Komisyon raporunda ilkokul tarih ders programının çocukların anlayış ve ruh yapısına uygun olmadığı ve bu programa göre yazılan ders kitaplarının tarih

öğretimine elverişli olmadığı gerekçesiyle yeni bir ilkökul tarih kitabı yazılması istenmektedir. Hazırlanacak ilkökul tarih kitaplarında uyulması gereken esaslar şöyle belirtilmiştir:

- İlkokul tarih müfredat programı ile kitapları, çocuğun fikir gelişimini, ruh yapısını, milli duygu ve karakterinin yoğruluşunu sağlayacak, tarih sevgisini uyandıracak, olayları zaman içinde kavratacak bir değerde olmalıdır.
- Bu müfredat ve kitaplar, ortaokul ve lise kitapları gibi sıkı bir zincirleme bilgisi veren ve coğrafya ile yurt bilgisinden ilgisini kesmiş bulunan bir şekilde olmalıdır. Bunun içinde tarihin her devrinden örnek sayılabilecek tipik efsane, olay ve şahıslar seçilmeli ve bunlar çocukların ilgisini çekecek yolda hikâye tarzında, sade fakat canlı ve renkli bir üslup ile belirtilmeli ve konuların kuruluşuyla sıralanışında lüzumsuz tarih ve has isimlerine, mücerret ve genel mefhumlara yer verilmemelidir.
- İlkokul müfredat ve kitaplarının hazırlanmasında Türk Tarih Kurumu'nun bilimsel çalışmaları sonuçlarının ve bir de ilk tahsilden başka bir tahsil görmeyerek yaşama atılan yurttaşların milli duygularıyla yaşamı anlayış ve kavrayışlarını olgunlaştırmak amacının da göz önünde tutulması lüzumunu tekrarlamaya hacet görülmesi gerektir. (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943)

2.ORTAOKUL TARİH KİTAPLARI

Tarih öğretiminin amaçlarına ulaşabilmesi için müfredat programına verilen önemin ders kitaplarına da verilmesi gerekir. Şartlara uygun bir programın uygulanması ancak iyi düzenlenmiş bir kitap aracılığıyla mümkün olur. Bu amaçla komisyon ortaokul ders kitaplarıyla ilgili şu saptamalarda bulunarak düzeltilmesini Şura'ya sunmuştur:

- Ortaokul I ve ortaokul II kitaplarının büyük bir mahzur olmadığı için yeni kitaplar hazırlanıncaya kadar okutulmaya devam edilmesi ancak ortaokul III tarih kitabının birinci bölümünün içerik gereği yanlışlıklar ve hele talebeye yanlış fikirler verebilecek hükümler dolayısıyla okutulmaya asla elverişli görülmemiştir. Bu

sebeple bu bölümün kaldırılması ve yeniden yazdırılarak gelecek ders yılı başına kadar bitirilmesi zaruri görülmüştür.

-Ortaokul tarihlerinin yeniden yazılması için açılan müsabakaya temel vazifesi gören müfredat da ortaokul tarih öğretiminde varılması istenilen amaca bizi götürmektedir (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943).

Komisyon bunlardan yola çıkarak yeni ortaokul tarih kitaplarının yazılmasında gözetilmesi gereken esasları Şura'ya şu şekliyle teklif etmiştir:

-Üslubun açık olduğu kadar mümkün mertebe hikâye şeklinde olmasıdır.

-Olaylar, gerek zaman ve mekân, gerek ana hatlarıyla sebep ve sonuç bakımından az çok bağlanmış bulunmalıdır.

-Ortaokul tarihlerinin vereceği tarih bilgisi ve eğitimi, milli meselelerimizi olduğu kadar dünya meselelerini de kavratabilecek ve milli ödevleri de anlayış ve feragatle yapacak aydın yurttaş olmasını sağlayacağı için bu kitapların ağırlık merkezi milli tarih olmalı ve diğer milletler, memleketler hakkında verilecek bilgi millet ve yurdumuzla ilişkileri nispetinde ölçülerek ve ayarlanarak ayrılmalıdır.

-Kitapların yazılışında ise okul kitapları için olması gereken teknik vasıfların gözetilmesi hususu yinelenmiştir. (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943)

3-LİSE TARİH KİTAPLARI

Komisyonca lise kitaplarının bunlardan önceki tarih kitaplarıyla ölçülemeyecek derecede ileri olduğunu anlaşılmıştır. Tarih araştırmalarının sürekli ilerlemesi ve kitaba konulacak sonuçların seçilmesi meselesi düşünülerek şu düşüncelerin göz önüne alınmasını uygun bulmuştur:

a- Talebenin tarih görüş ve bilgisini genişletmek için kitaplara (Tarih okumaları) eklenmesi.

b- Kitaplar hakkında öne sürülen kusurlar ve yapılan tenkitlerin zaman zaman müelliflere verilmesi, kitapların her basılıştta yeniden gözden geçirilerek düzeltilmesine imkân yaratılması.

4-MESLEK VE TEKNİK OKULLARDA TARİH KİTAPLARI

Tarih öğretiminde ortaokul ve lise tarih kitaplarının kullanıldığı mesleki ve teknik okullarda ihtiyacı karşılayacak bir tarih kitabı bulunmamaktadır. Komisyon bu konuyla ilgili olarak mesleki ve teknik öğretim okullarının ihtiyaç ve amaçlarına uygun tarih kitaplarının yazılmasına karar vermiştir. (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943).

B-TARİH ÖĞRETMENLERİNİN İNCELENMESİ

Mevcut programların en iyi biçimde uygulanması ve tarih öğretiminden beklenen amaçların gerçekleştirilebilmesi için Tarih öğretmenlerinin özel bir itina ile yetiştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu alanda da çalışan komisyon tarih öğretmenliğinin hakiki bir meslek şekline girmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasını uygun görmüştür. Komisyon, bu tedbirleri şöyle belirlemektedir:

1-Ortaokul ve liselerdeki tarih öğretmenliklerine bundan sonra yalnız bu öğretmenlik için hususi salahiyyet veren müessese mezunlarının tayin edilmesi.

2-Lise mezunlarının yardımcı öğretmen olarak bu okullarda çalıştırılmaması

3- Gerek tarih öğretimi vasıtalarının istifade şeklini öğretmek, gerek tarihin en yeni buluşlarını ve öğretim metotlarını tanıtmak için tarih öğretmenlerine mahsus kurslar tertibi.

C-METODLARIN İNCELENMESİ

Tarihin öğretiminde bütün öğretmenlerin en faydalı olan metoda sahip olmalarında büyük fayda vardır. Böyle bir metodun tespiti ise sadece tarih kitapları ve bu kitapları hazırlayacak uzman kişilere bırakılarak olacaktır. Bu konunun önemini dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel şöyle belirtmektedir:

‘Tarihimizi öğretme yolundaki çalışmalarımızın daha metotlu olması gerektiği, okullarda yapılan incelemelerden anlaşılmaktadır. Her dersin öğretiminde olduğu gibi tarih öğretiminde de önemli nokta tarihe ait ana bilgilerin ve fikirlerin talebe tarafından hazmedilmesini sağlamaktır.’

D-TARİH ÖĞRETİMİ ARAÇ VE GEREÇLERİNİN İNCELENMESİ

Tarih öğretimine yardımcı ders araç ve gereçleri raporda tanıtılmış bu yardımcı vasıtaların ilköğretimden yükseköğretime kadar öğretimin bütün kademelerinde kullanılması ve okullara bu araç-gereçlerin tedarik edilmesi talep edilmiştir. İki ana bölümde incelenen yardımcı vasıtalar şunlardır:

A-GENEL YARDIMCI VASITALAR

1-Synchronik Tarih Tabloları

Tarih olaylarının geçtiği yerlerde devletlerin genişlemesi haritalar üzerinde gösterildiği halde zaman fikrinin kavranması için talebenin elinde yardımcı vasıtalar bulunmamaktadır. Hâlbuki dünya tarihinde olup bitenleri kolaylıkla takip edebilmek için ‘Synchronik’ levhalara ihtiyaç vardır. Talebeyi mücerret rakam ezberciliğinden kurtarmak gerekli olduğundan tarih için ‘Histomap’ sistemi üzerine synchronik tablolar Maarif Vekilliğince hazırlatılmalıdır. (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943).

2- Dünya tarihinin önemli olaylarını, kültür hareketlerini mukayeseli bir tarzda göstermek için ‘Zaman tabloları’ yaptırılmalıdır.

3-Tarih Atlasları

Mevcut atlaslar büyük boşluğu ancak kısmen telafi ettiği için tarihi vakalara sahne olan yerlerin ve devletlerin muayyen zamanlardaki yayılışını göstermek için daha iyi atlaslar vücuda getirilmelidir.

4- Hicri tarihi miladi tarihe çeviren kılavuzlar çoğaltılmalıdır.

5-Resim Koleksiyonları

Üniversite ve yüksek okullarda klasik sanat eserlerinin kopyaları ile dolu müzeler kurulmalı, orta ve ilkokullarda ise büyütülmüş fotoğraf koleksiyonlarından faydalanılmalıdır.

6- Tarihi şahıslar ve sanat eserlerini projeksiyon makinesi ile de göstermek mümkündür. Maarif müdürlüğü okul müzesi ilgili dairelerle işbirliği yaparak projeksiyon camları hazırlamalı ve bunları muayyen bir programa göre bir okuldan diğer okula yollamak işini düzenlemelidir.

7- Film ve radyodan ders vasıtası olarak okullarda önemle faydalanmak imkânları aranmalıdır.

8- Öğretmen ve talebeler için yardımcı kitaplar yazdırılması.

9- Memleketimizde mevcut arkeoloji eserlerinden istifade edilmesinin temini için vekillikçe bastırılmış olan kılavuzun tatbikine önem verilmesi. (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943).

B-İLKOKULLARDA TARİH ÖĞRETİMİ İÇİN YARDIMCI VASITALAR

1- 3. sınıf için tarih öğretimine hazırlayıcı bir hikâye kitabı yazdırılmalıdır. Bu kitapta zaman sırası düşünülmeden milli kahramanlarımızın, seyyahlarımızın, sanatkârlarımızın yaşamlarından ve dünya tarihinden bu yaştaki çocukları ilgilendirecek olaylardan mevzular alarak hikâyeler tarzında işlenmiş yazılar konmalı ve bunlar renkli ve renksiz bir sayfa tutacak resimlerle ifadelendirilmelidir.

2- Tarih öğretimine yardımcı duvar levhaları ve tarihi kartpostallar yaptırılmalıdır. (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943).

3- Çocuk edebiyatı serisi tertip edilirken tarih konularına mühim bir yer ayrılmalıdır (II. Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1943).

3.2.Dördüncü Milli Eğitim Şurası

IV. Milli Eğitim Şûrası 22 Ağustos - 31 Ağustos 1949 tarihlerinde Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde önceden belirlenen gündemlerle toplanmıştır. 10 gün süren şuraya 271 üye katılmış ve Şûra başkanlığını Milli Eğitim Bakanı Dr. Tahsin Banguoğlu yapmıştır. Tarih öğretimi Dördüncü Milli Eğitim Şûra'sında şu şekliyle ele alınmıştır:

İlkokul Programı Komisyonu Raporunun Görüşülmesi

İlkokul Programı Komisyonu Raporunun görüşülmesi esnasında tarih öğretimi ile ilgili şu sorunlar Şûra üyelerine sunulmuştur:

-‘İlkokul ikinci devrede ayrı ayrı okutulan tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi derslerinin bir ders halinde ve çocuk psikolojisine göre düzenlenmesi’

-‘Tarih kitaplarının çok tafsilatlı olduğunu, öğrencilere bu kadar yüklü programın verilmemesini ve komisyonun hazırladığı raporda da buna çözüm getirilmediği’

Şura üyesi İhsan Üngüt tarih müfredat programı ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“... Bu müfredat ve bu kitaplar çocuklarımıza asla bir tarih zevki ve tarih sevgisi vermiyorlar. Bu antipati lisenin son sınıfına kadar da devam ediyor. Eğer bu müfredat programını tetkik edecek olursak görürüz ki lisenin üç sınıfında vermek istediğimiz malumatı, ilkokulun iki sınıfında vermeye çalışıyoruz. Biz eğer tarihi ilkokullarda böyle kül halinde okutmaya kalkışırsak, maddeten onlara bir şey öğretemeyeceğiz demektir... Bunun için mutlaka müfredat programını değiştirmeliyiz. Bunu ıslah etmek elimizdedir. Bundan sonra da çocukların anlayacağı ve seveceği şekilde güzel kitaplar yazmalıyız... Eğer sevdiremezsek okutamayız...”(Dinç, 2008).

Ortaokul Programı Proje Komisyonu Raporunun Görüşülmesi

Komisyon üyelerinin sundukları raporda tarih ve tabiat bilgisi derslerine ait müfredat programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve imtihanların objektif esaslara göre yapılması istenmiştir. Ayrıca komisyon Tarih ve Coğrafya kitaplarının sonuna lügatler eklenmesini, kitapların sonunda bibliyografya konulmasını raporlarına ekleyerek gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

Dördüncü Milli Eğitim Şura’sında alınan bu karar ile Türkçe ve Tarih kitaplarında lügat ve bibliyografya eklenmesi uygulaması bugün de devam etmektedir.(Dinç, 2008)

3.3.Beşinci Milli Eğitim Şurası

04-14 Şubat 1953 tarihleri arasında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurasının gündemini şu konular oluşturmaktadır:

1- Okul öncesi öğretim ve eğitimin anaokulları için hazırlanmış olan program ve yönetmeliğin incelenmesi

2- İlkokullarda sağlık konusu ile ilgili alınması gerekli tedbirlerin tespiti

3- Özel eğitime muhtaç çocuklar için hazırlanmış olan raporun, yetiştirme yurtlarına ait yönetmeliklerin incelenmesi ve korunmaya muhtaç çocuklar hakkındaki kanunun gözden geçirilerek değişiklik gerektiren kısımlarının araştırılması.

4- İlköğretim Kanunu tasarısının incelenmesi ve mecburi ilköğretimin planlanması.

5-İlkokul programının yeniden gözden geçirilmesi

6-Yeni İlkokul Yönetmeliği tasarısının incelenmesi

7- İlkokullara öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen okulları ile köy enstitüleri yeni öğretim programı ve meslekte olgunlaşma konularının incelenmesi

8- İlkokul öğretmenlerini ilgilendiren diğer konular ve genel olarak ilköğretim sorunları. (http://ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/5_sura.pdf)

Şura gündemine bağlı olarak İlkokul programının tekrar gözden geçirilmesi maddesine dayanarak tarih öğretimi ile ilgili komisyon şura üyelerine şu kararı sunmuştur:

-‘Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi Derslerinin Sosyal Bilgiler olarak öğretmen okulları ile Köy Enstitülerinde uygulanması.’

Bu karar komisyon tarafından uygun bulunmasına karşın 1968 yılına kadar uygulanamamıştır.

3.4. Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası

24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında çalışmalarını sürdüren Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası’nın genel gündemini ‘Milli eğitim sisteminin bütünlüğü içinde programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar’ oluşturmaktadır. Programların içeriğinde ise derslerin dağılımında değişiklikler yapan şura üyeleri Tarih öğretimi ile ilgili aşağıdaki kararları almıştır:

BÜTÜN ORTA ÖĞRETİM KURUM PROGRAMLARI İÇİN ORTAK DERSLER

Ortak dersler, öğrencilere temel nitelikte genel kültür veren ve her öğrencinin alması gereken dersleri kapsamaktadır. Tarih öğretimi de bu ortak dersler içinde yer almaktadır.

Milli birlik ve beraberliğin en önemli göstergelerinden olan tarih bilinci ortaöğretim programları içinde yer almaktadır. Bu amaçla komisyon ortaöğretim haftalık ders çizelgeleri ilgili şu saptamalarda bulunarak uygulanmasını Şura’ya sunmuştur:

Ortaöğretim kurumlarında, çeşitli programların ortak dersleri ve haftalık ders saatleri aşağıda gösterilmiştir (Dokuzuncu Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1975):

IX. yıl	X. yıl	XI. yıl
T. D.ve Edebiyatı(4) Matematik 1(4) Sosyal Bilimler 1. Tarih (2) 2. Coğrafya (2)	T. D.ve Edebiyatı II(4) M. Güvenlik (2) Beden Eğitimi (1) Ahlâk (1)	Kompozisyon(3) T. C. Tarihi (2) T.Coğrafya (2) Beden Eğitimi (1)
Fiziksel Bilimlere Giriş (4) Yabancı Dil (4) Beden Eğitimi (1) Ahlâk (1) Din Bilgisi (1) (isteğe bağlı)	Din Bilgisi (1) (isteğe bağlı)	
23	9	8

Bu programdan da anlaşılacağı üzere tarih dersi bütün orta öğretim ders programlarında zorunlu olarak yer almaktadır. Bu da tarih öğretimine verilen önemi göstermektedir.

YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLAYAN PROGRAMLAR İÇİN ÖZEL DERSLER

Ortaöğretim kurumlarında, yükseköğretime hazırlayan programlar ile hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programlar için IX, X ve XI. yılların ortak derslerine ek olarak X ve XI. yıllarda yükseköğretime yönelik başlıca 4 değişik programın her birine göre öğrencilerin almak zorunda oldukları özel dersler ve haftalık saatleri aşağıda gösterilmiştir.

1.Dil ve edebiyat alanında yükseköğretime yönelik programın özel dersleri

X. Yıl

Matematik II (3)

Tarih II (3)

Coğrafya (3)

Fiziksel Bilimler (6)

Yabancı Dil (4)19**XI. Yıl**

Türk Dili ve Edebiyatı III (6)

Felsefe Grubu (Felsefe, Psikoloji,
Sosyoloji, Mantık) (6)

Biyoloji (6)

Yabancı Dil (4)

22

2.Ekonomi ve sosyal bilimler alanında yükseköğretime yönelik programın özel dersleri:

X. Yıl

Matematik II (3)

Tarih II (3)

Coğrafya II (3)

Fiziksel Bilimler (6)

Yabancı Dil (4)

19

XI. Yıl

Ekonomi Grubu (6)

Felsefe Grubu (Felsefe, Psikoloji,
Sosyoloji, Mantık) (6)

Biyoloji (6)

Yabancı Dil (4)

22 (Dokuzuncu Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar,1975)

3. Matematik-fizik alanında yükseköğretime yönelik programın özel dersleri:

<u>X. Yıl</u>	<u>XI. Yıl</u>
Matematik II-III (6)	Matematik (İleri) (6)
Kimya (6)	Fizik (6)
Tarih II veya Felsefe grubundan iki ders (3)	Coğrafya II (3)
<u>Yabancı Dil (4)</u>	<u>Yabancı Dil (4)</u>
19	19

4. Tabi Bilimler alanında yükseköğretime yönelik programın özel dersleri:

<u>X. Yıl</u>	<u>XI. Yıl</u>
Matematik II - III (6)	Biyoloji (6)
Kimya (6)	Fizik (6)
Tarih II veya Felsefe grubundan iki ders (3)	Coğrafya II (3)
<u>Yabancı Dil (4)</u>	<u>Yabancı Dil (4)</u>
19	19

"Matematik- fizik alanında yükseköğretime hazırlayan programlar" ile "tabii bilimler alanında yükseköğretime hazırlayan programların X. yılında yer alan "Tarih II" veya "Coğrafya II" dersleri teknik lise program taslaklarında yer almayacak IX ve XI. yıllarda ortak ders olarak yer alan Tarih ve Coğrafya dersleri ile yetinilecektir.

Aşağıda bütün liselerde uygulanacak ders programı verilmiştir (Dokuzuncu Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1975):

**BÜTÜN LİSELERDE (MODERN FEN VE MATEMATİK PROGRAMI
UYGULAYANLAR HARIÇ) UYGULANACAK HAFTALIK DERS DAĞITIM
ÇİZELGESİ TASLAĞI**

	IX. Yıl	X. YIL		XI. Yıl		Üç Yıllık Top.	
DERSLER		Fen	Ed.	Fen	Ed.	Fen	Ed
Türk Dili ve Edebiyatı	5	5	5	2	6	12	16
Matematik	5	6	6	6	-	17	11
Yabancı Dil	4	4	4	4	4	12	12
Coğrafya	5	-	-	-	-	5	5
Tarih	-	4	4	2	2	6	6
Sanat Tarihi	-	-	2	-	-	-	2
Felsefe grubu (Psikoloji, Mantık, Felsefe, Sosyoloji)	-	-	-	4	8	4	8
Ahlâk	1	1	1	-	-	2	2
Millî Güvenlik	-	-	-	2	2	2	2
Tabiat Bilgisi	6	-	-	-	-	6	6
Kimya	-	6	4	-	-	6	4
Fizik	-	-	-	8	6	8	6
Beden Eğitimi	1	1	1	1	1	3	3
Seçmeli (Resim, Müzik, Yabancı Dil)	2	2		1	1	5	5
Din Bilgisi	1	1	1	-	-	2	
TOPLAM	30	30	30	30	30	90	90
Rehberlik ve Eğitsel Çalışmalar	3	3	3	3	3		

3.5. On İkinci Milli Eğitim Şurası

18-22 Haziran 1988 tarihlerinde toplanan On İkinci Milli Eğitim Şura'sının gündemini aşağıdaki konular oluşturmaktadır:

1- Türk Eğitim Sistemi.

- a) İlköğretim (Temel Eğitim)
- b) Genel ve Mesleki ve Teknik Orta Öğretim
- c) Yükseköğretime Geçiş
- d) Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi (Ölçme ve Değerlendirme)

2- Yükseköğretim

3- Öğretmen Yetiştirme

4- Eğitimde Yeni Teknolojiler

5- Türkçe ve Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi

- a) Türkçe Eğitim ve Öğretim
- b) Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi

6- Eğitim Finansmanı

- a) Türk Eğitiminin Finansman Kaynakları
- b) Eğitim Yatırımları

7- Öğretim Programları (Müfredat Programları) (On İkinci Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1988)

Şura gündemi incelendiğinde Türk eğitim sistemi ve öğretim programları maddelerinde Tarih öğretiminin irdeleneceği görülmektedir. Şura üyeleri Türk eğitim sistemini incelerken şu kararlara varmıştır:

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Türk Eğitim Sistemi hakkında alınan kararlar içerisinde tarih öğretimi aşağıdaki şekliyle irdelenmiştir:

A)İlköğretim

-İlköğretimin temel amacının öğrencilerin; temel seviyede yaşam, vatandaşlık, matematik ve fen bilgilerini almaları, ahlâki değerleri benimsemeleri ve yaşamaları, içinde yaşadığı toplumun kültürünü tanımaları ve tarih fikrini geliştirebilmeleri, demokratik davranış kazanmaları, çeşitli yeteneklerini deneyerek, üst eğitim kademelerinden birini veya bir mesleği seçebilme olgunluğunu kazanmaları, şahsiyetli olmaları, çevreye ve topluma uyum sağlamaları için gerekli eğitim öğretim imkânlarını veren eğitim kurumları olarak düzenlenmesi (On İkinci Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1988).

Bireyin toplumda gerçek anlamda yer edinebilmesi için gerekli başlıca özelliklerden biri de milli bilinç kazanmış olmasıdır. Alınan bu karar ile ilköğretim çağındaki öğrencinin tarih bilincini kazanması da amaçlanmıştır.

B) Genel, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

On İkinci Milli Eğitim Şurası'nda genel, mesleki ve teknik ortaöğretim de tarih öğretimi ile ilgili şu karar alınmıştır:

Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde ortak bir genel kültürün verilmesi; bu öğretim kademesinde öğrencilerin, kişilik bütünlüğünün geliştirilmesinin, onlara millî kimlik şuurunun kazandırılmasının ve millî tarihinin, sosyal ve kültürel

varlığının öğretilmesinin, problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesinin amaçlanması

ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programı, eğitim sisteminin hedef aldığı insan tipini yetiştirmede kullanılan en önemli araçtır. İnsan tipinin özelliklerini ise ait olduğu milletin, ülkenin özellikleri ile ihtiyaçları, değişen, gelişen yurt ve dünya şartları belirler. Eğitimin iki önemli fonksiyonu vardır. Milli kültür değerlerinin korunması ve yenilikçilik. Milletlerarası münasebetlerin arttığı günümüzde bütün fertler bir taraftan kendi kültürüne, tarihine, diline sahip çıkarken diğer taraftan dış dünya ile ilgili olayları takip eden, ülkesini tanıyan ve tanıtabilen insanlar olarak yetiştirilmek mecburiyetindedirler. Komisyon bu düşüncelerden yola çıkarak şu teklifleri şura üyelerine sunmuştur:

-Öğretim programlarının düzenlenmesinde vazgeçilmez bir zorunluluk olarak görülen millilik özelliğinin yanında, sevgi esasına dayanan demokratik davranış geliştirme, hür düşünce ve hoşgörü unsurlarına yer ve önem verilmelidir (On İkinci Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1988).

-İnsanımızın düşünce ve manevi yapısının teşekkülünde önemli yeri olan Tarih, Coğrafya, Türkçe ve Edebiyat, Din ve Ahlak Bilgisi gibi derslerin muhtevasının tayininde, hedef alınan insan tipinin yetiştirilmesi göz önünde bulundurulması; bu derslerin, bilgi ezberletici değil, düşündürücü, araştırıcı ve davranış kazandırıcı olması; program muhtevalarının belirlenmesinde, özellikle ilkokullarda merkezden çevreye ilkesinin dikkate alınması.

-Tarih dersleri, Türk tarihinin bütünlüğünü, olayların sebep-sonuç ilişkilerini ortaya koyacak ve tarih şuuru ve perspektifi kazandıracak şekilde ele alınması. (On İkinci Maarif Şurası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, 1988).

3.6. On Yedinci Milli Eğitim Şurası

On yedinci Milli Eğitim Şurası 13-17 Kasım 2006 yılında Ankara’da toplanmıştır. 17. Millî Eğitim Şûrasında eğitim sistemimiz, kademeler arası geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi boyutlarıyla değerlendirildi.

Küreselleşme ve AB sürecinde Türk Eğitim Sistemi ile ilgili alınan kararlarda tarih öğretimi ile ilgili şu kararlar alınmıştır:

- Türkiye dışında yaşayan çocukların, bulundukları okullarında Türk dili, kültür ve inançlarına yönelik eğitimleri etkin bir şekilde sürdürülmelidir
- Öğretmenler, kendi kültür değer ve varlıklarından haberdar, farklı kültürleri algılamakta ve bu kültürlerle birlikte yaşama konusunda yeterli olmalı; kültürler arası iletişim kurmada sorun yaşamamalıdır. Ayrıca, özellikle eğitim tarihimizin engin birikimini öğrenmeli, kendilerinde bir tarih bilinci oluşturmak için çaba harcamalıdır (On Yedinci Milli Eğitim Şurası, raporlar, görüşmeler ve kararlar, 2007).

Tarih öğretimi konusunda bölge komisyonlarında birkaç öneri sunulmuştur. Örneğin Manisa bölge komisyonunun da şu öneri sunulmuştur:

‘Eğitim öğretimin uygulama aşamasında eğitimin aksadığı görülmektedir. Bazı özel amaçlar, esas amacı gölgede bırakmaktadır. Eğitim, adına uygun olarak insan unsuru, millîlik vasfı ön plana çıkarılarak yapılmalıdır. İlköğretimin 6-8. sınıflarından ortaöğretimin sonuna kadar, Türk dili, Türk tarihi, Türk kültürü ve Türkiye coğrafyası konuları öğrencilerin millî kimlik ve kişiliğini geliştirecek nitelikte düzenlenmelidir.’

Van bölge komisyonun sunduğu raporda ise Tarih öğretimi şu şekilde yer almaktadır:

‘İlköğretimde işlenen müfredata göre iç hareketlilik canlandırılmalı, sosyal gruplardan tarih, coğrafya, inkılâp tarihi gibi derslerde okullar bazında yakın çevreden başlayarak geziler düzenlenmeli ve konuyla ilgisi olan yerler gezdirilerek anlatılmalıdır.’

Erzincan bölge komisyonun hazırladığı raporda sunduğu önerilerde ise Tarih öğretimi öğretmenlerin yetiştirilmesi açısından ele alınmıştır:

‘Öğretmenler, mesleki alan bilgisine, tarih ve kültür şuuruna sahip, cumhuriyetin kazanımlarına sadık, değişime ve yenililere ilerlemeye açık, ekip çalışmasına yatkın, eğitim yöntem ve tekniklerini bilen öğrenci merkezli eğitim sistemini uygulayabilen, ruh ve beden sağlığına önem veren, bilgi teknolojilerini kullanabilen, ilişkilerinde sevgi ve hoşgörüyü kendine rehber edinen, en az bir yabancı dil bilen, vatanını seven bir modelde yetiştirilmelidir.’

Trabzon bölge komisyonu okul öncesi öğrencilerine yönelik şu öneriyi sunmuştur:

‘Okul öncesi eğitim binası olarak, illerde bulunan tarihi binalarında kullanılmasına imkân sağlanmalıdır. Bu sayede, hem bu binaların atıl kalmaması, korunup değerlendirilmesi; hem de okul öncesi çağıdaki çocuklarda tarih ve kültür bilincinin oluşturulması sağlanmalıdır.’

XVII. Şura’da Türk millî eğitim sistemi geniş bir çerçeve içerisinde ele alınmıştır. Şurası’nın araştırma yani hazırlık raporlarında Tarih öğretimi yer almıştır. Lise derslerinin içeriklerine göre kümelenildiği şura’da Tarih öğretimi şu şekilde yer alır:

1. Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Yazılı Anlatım, Türkçe Sözlü Anlatım
2. Matematik (Cebir, Geometri)

3. Fen Bilimleri (Fizik, Kimya, Biyoloji, Jeoloji, Astronomi vb.)
4. Sosyal ve İnsani Bilimler (Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe, Tarih, Coğrafya, Din Bilgisi, vb.)
5. Yabancı Dil ve Edebiyatı
6. Sanat ve spor (Resim, heykel, seramik, müzik, eliş, futbol, bale, halkoyunları vb.)
7. Özel Uygulama alanları (sağlık, maliye, muhasebe, elektrik, mekanik, büro işleri, turizm vb.)

BÖLÜM V

SONUÇLAR

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde Milli Eğitim Şuralarında Tarih öğretimi ile ilgili aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

1. Milli Eğitim Şuraları danışma kurullarıdır. Alınan kararların uygulanabilirliği Tebliğler Dergisinde yayınlanması sürecine bağlıdır.

2. Yapılan her Milli Eğitim Şura'sı yapıldığı dönemin eğitim ve kültür politikasını yansıtmaktadır.

3. Tarih öğretiminin gündeme alındığı en önemli şura II. Milli Eğitim Şurası olmuştur. Bununla birlikte başka Şuralarda da Tarih öğretimi yer almıştır.

4. Tarih öğretimi ile ilgili şuralarda alınan kararların uygulanması bazı dönemlerde gecikmiş ya da ertelenmiştir.

5. Şura kararları dönemin eğitim sisteminin nasıl işleyeceği konusunda bilgiler içerir.

6. Tarih öğretimi bir milletin ulusal bilincinin oluşturulmasında en önemli unsurlardan biri olduğu için şuralarda yer almıştır.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Mili Eğitim Şuraları ile ilgili yapılan araştırmalar, elde edilen bulgular ve varılan sonuçlar ışığında aşağıdaki çalışmalar önerilmiştir.

- Dünyada hızla yayılan ve çoğu ülkenin eğitim sisteminde önemli bir yer tutan aktif öğrenme yönteminin ülkemizdeki Tarih öğretmenleri tarafından çok iyi benimsenmesi ve uygulanması Tarih derslerinin zevkli hâle gelmesinde öncü rol oynayacaktır.
- Konuların ilginç olması tarihe farklı bir bakış açısı kazandırmak açısından, öğrencilerin derslere daha etkili güdülenmesini sağlayacağından biçimsel değişiklikler Tarih derslerine yansıtılmalıdır.
- Tarih öğretiminde konular gelecek ve günümüzle ilişkilendirilmelidir.
- Tarih derslerinde nicel araştırmalara -sayıların, şemaların, demografik bilgiler- yer verilmelidir.
- Tarih dersi kitapları aktif ve yaratıcı olması, eğitimsel alanda yenilikler içermeli, yaş ve yeteneğe uygun olmalı, çok yönlü olmalı, dili geliştirici olmalı, ders programının tümüyle kapsamalı ve teknolojiyi kullanmaya açık olmalıdır.
- Tarih öğretim yöntemlerini kullanırken tarih derslerinde öğrencilerin tarihçi gibi düşünmesini sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKYOL, İsmail. **Yeni İlkokul Programına,1948 Programını Uygulayan Bir Öğretmen 1962 Program Geliştirme Çalışmalarına Direkt Olarak Nasıl Başlayabilir?** Uygulanmış Şekli, Ankara, 1966.

Altıncı Maarif Şura'sı-Çalışma Esasları -Komisyon Raporları-Konuşmalar (Y.Y.)1957.

ANTEL, Sadrettin Celal. **Maarifimiz ve Meseleleri**, İstanbul, 1939.

ARAR, İsmail. **Hükümet Programları (1920-1965)**, İstanbul, 1968.

AYTAÇ, Kemal. **Çağdaş Eğitim Akımları (Yabancı Ülkelerde)**,Ankara 1976.

AYTAÇ, Kemal. **İngiltere; İsveç, Fransa ile Federal Almanya'da Okul Reformları ve Okul Kuruluş Sistemlerinde Demokratlaşma Temayülleri**, İstanbul, 1970.

BAHADİNLİ, Yusuf Ziya. **Türkiye'de Eğitim Sorunu ve Sosyalizm**, Ankara 1968.

BAŞGÖZ, İlhan. Howard, E.Vilson. **Türkiye Cumhuriyetinde Milli Eğitim ve Atatürk**, Ankara 1968.

BAYMUR, Feriha. **Okullarımızda Önemli Bir Sorun-Rehberlik**, Ankara 1971.

Beden Eğitimi Sağlık Komisyonu Raporu, Ankara 1961.

Birinci Maarif Şura'sı, Çalışma Programı Konuşmalar, Lahikalar, Ankara 1942.

BROWN, James ve Thornton. James W. **Yüksek Öğretim,** (Çev.A. Ferhan Oğuzkan, Ahmet Akgün, Şefik Uysal), Ankara 1965.

BURSALIOĞLU, Ziya, **Orta Öğretimin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda Okul Yöneticilerinin Görüşleri,** Ankara 1973.

CAPELLE, Jeon. **Eğitim Reformuna Giderken Yarının Eğitimi,** (Çev.:İlhan Özdi), Teksir, Ankara 1971.

COSTAT, M. **Türkiye’de Meslek Okulları Hakkında Rapor,** Ankara 1956.

Cumhuriyetin 50. Yılında Okul, Öğretmen, Öğrenci Sayıları, Ankara 1973.

CHP Dördüncü Büyük Kurultayı Tüzük ve Program Komisyonunca Onanan Program Taslağı, Ankara, 1935.

Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve Milli Eğitim Bakanlarının Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri, Ankara 1946.

CURLE, Adam. **Eğitim Planlamasında Danışma Rolü,** (Çev.: Cevat Alkan), Ankara, 1974.

DANCE, E.H. **Orta Dereceli Okullarda Tarihin Yeri,** (Çev.: Osman Horasanlı). İstanbul 1971.

Değerlendirme ve Ölçme Komitesi Raporu, Ankara 1961.

Demokratik Eğitim Hakkında Rapor, Ankara 1949.

Devrimci Eğitim Şura'sı, (4-8 Eylül 1968), Ankara 1968.

DEWEY, John. **Türkiye Maarif Hakkında Raporlar**, İstanbul 1939.

DOĞAN, Hıfzı. **Öğrenci Öğretmen ve Program Yönünden Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi**, İstanbul 1972.

DOĞAN, Hıfzı - ALKAN Cevat. **METAP (Mesleki ve Teknik Öğretim Ana Plan Esasları) Teksir**, Ankara 1974.

Dokuzuncu Milli Eğitim Şura'sı, Öneriler-Raporlar-Kararlar Uygulamaya Konulan Esaslar, İstanbul 1975.

DÖNMEZER, Hayrettin. **Halk Eğitimi Problemi VI. Maarif Şura'sına Takdim Edilen Rapor. Genişletilmiş ve Tadil Edilmiş Metin**, İstanbul 1957.

Dördüncü Milli Eğitim Şura'sı, Çalışma Programı-Komisyon Raporları Konuşmalar, Ankara 1949.

Eğitim Komisyonu Raporu, Ankara 1949.

Eğitim Teknolojisi ve Deneme Yüksek Öğretmen Projesi, Ankara 1975.

Eğitim Milli Komisyon Raporu ve Ortaöğretimimiz, Ankara 1962.

Eğitim Vakıfları Komitesi Raporu. Ankara 1949.

ENGİN, Osman. **Türk Maarif Tarihi**, cilt 5, İstanbul 1977.

Erkek Teknik Öğretim Komitesi Raporu, Ankara 1961.

ESENİŞ, Adnan. **Eğitim Milli Komisyonu Raporu ve Ortaöğretimimiz**, Ankara 1962.

GRAMER, J.E. ve Browne, G.S. . **Çağdaş Eğitim**, (Çev.: Ferhan Oğuzkan), İstanbul 1974.

GÖKAYDIN, Nevhide- Hidayet Telli-Tekin Olcay. **İş ve Teknik Eğitimi, Ortaokullar İçin Öğretmen Rehber Kitabı**, İstanbul,1973.

GÜNGÖR, İsmet ve Z. Şafak Uzsoy. **Orta Doğu Teknik Üniversitesi 1967-1968 Giriş İmtihanlarına Katılan Öğrencilerin Başarı Dereceleri Bakımından Liselerin Durumu**, Ankara, 1968.

Güzel Sanatlar Komitesi Raporu, Ankara 1961.

Halk Eğitimi Komitesi Raporu, Ankara 1961.

Halk Eğitimi Semineri Notları, Ankara 1956.

HARBİSON, F. **Eğitim Planlaması ve İnsan Kaynağını Geliştirme**,(Çev.:Hıfzı Doğan), Ankara 1973.

Hükümetin Program Tatbikatı, Ankara1947.

İkinci Maarif Şura'sı, Çalışma Programları- Raporlar-Konuşmalar, Ankara 1943.

İlköğretim Komitesi Raporu ve On Yıllık Plan, Ankara 1961.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Ankara 1961.

İlkokul Programı, İstanbul 1948.

İlkokul Programı, İstanbul 1969.

İsmet İnönü'nün Maarife Ait Direktifleri, İstanbul 1939.

KANAT, Halil Fikret. **Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye**, Ankara 1942.

KAMUK, Ziya. **Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz**, İstanbul 1973.

KAYA, Halil. **Mesleki ve Teknik Öğretimden İşverenin Bekledikleri, Mesleki ve Teknik Öğretimde Verimlilik Semineri**, 8-13 Mayıs 1972.

Kız Teknik Öğretim Komitesi Raporu, Ankara 1961.

KOÇ, M. Şükrü. **Emperyalizm v e Eğitimde Yabancılaşma**, Ankara 1970.

KOÇER, Hasan Ali. Türkiye'de **Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773- 1923)**, İstanbul 1970.

Köy Enstitüleri Öğretim Programı, Ankara 1943.

Köy İlkokul Program Projesi, İstanbul 1939.

KÜÇÜKAHMET, Leyla, **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları**, Ankara 1976.

Mesleki Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor, İstanbul 1939.

Kültür İşleri ve Güzel Sanatlar Komisyonu Raporu, Ankara 1962.

Kütüphaneler Komitesi Raporu, Ankara 1961.

LEVEND, Agâh Sırrı. **Maarifimiz ve Milli Terbiyemiz**, İstanbul 1940.

Lise Ders Konuları Dört Yıllık Teşkilata Göre Tespiti Komisyonu Raporu, Ankara 1949.

Lise ve Sanat Enstitüsü Mezunları İçin İstanbul Teknik Okulu, İstanbul 1962.

Maarif Şura'sı İçin İstanbul Üniversitesince Hazırlanan Raporlar, İstanbul 1939.

Maarif Vekâletinin Bazı Halk Eğitimi Çalışmaları, Ankara 1956.

MEMDUH, Aytür, **Kalkınma Yarışı ve Türkiye**, Ankara 1970.

Mesleki Rehberi Semineri, Ankara 1970.

Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Müdürleri İçin Tertiplenen Seminerle İlgili Özet Rapor, Ankara 1957.

MIHÇIOĞLU, Cemal, **Üniversiteye Girişin Yeniden Düzenlenmesi, Bugünkü Durum ve Öneriler**, Ankara 1974.

Milli Eğitim Bakanlığı: Akşam Tekniker Okulu Elektrik Teknikerliği, Müfredat Programı, Ankara 1956.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Ana Okulları Programı ve Yönetmeliği İle Ana Okullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı**, Ankara 1952.

Milli Eğitim Bakanlığı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, **Birinci Beden Eğitimi ve Spor Şura'sı, 18-24 Şubat 1946. Çalışma Programı- Raporlar Konuşmalar**, İstanbul 1947.

Milli Eğitim Bakanlığı, **5387 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulacak İstasyonlarla Genel ve Özel Yetiştirme Yurtları Hakkında Açıklamalar**, İstanbul 1952.

Milli Eğitim Bakanlığı, **5387 Sayılı Kanunun Tatbikatı İle İlgili Yönetmelik Tasarısı**, Ankara 1952.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Danışma Kurulları (1951-1952 yıllığı)**, Ankara 1952.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Eğitim Reformu ve O.E.C.D., (Çev. İlhan Özdi), Teksir**, Ankara 1972.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Milli Eğitim Sistemimizin Bütünlüğü İçinde Programlar ve Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar**, İstanbul 1974.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Okul Programları Reformu ve Eğitimin Geliştirilmesi**, Ankara, 1967.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Planlama Kurulu Dış Münasebetler Komitesinin Raporu**, Ankara 1961.

Milli Eğitim Bakanlığı. **Temel Eğitim ve Ortaöğretimde Ahlak Dersleri Programı**, Ankara 1974.

OĞUZKAN, Turhan - Fuat Turgut - Süleyman Çetin Özoğlu. Ortaöğretimin İkinci Devresinde Ders Geçme ve Kredi Düzeni Üzerinde Bir Simülasyon Denemesi, İstanbul 1974.

Okulöncesi Eğitimi Önemi ve Sorunları, Ankara 1969.

Okulöncesi Eğitim, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1977.

OKURER, Cahit, Anahtarları ile Milli Eğitim Politikamız, Ankara 1965.

On ikinci Milli Eğitim Şura'sı, Esaslar, Raporlar, Kararlar, İstanbul 1989

On Beşinci Milli Eğitim Şura'sı, Esaslar, Raporlar, Kararlar, İstanbul 1996.

Ortaokul Programı, Ankara 1958.

Ortaokul programı Projesini İnceleme Komisyonu Raporu, Ankara 1949.

Öğretmen Yetiştirme Komisyonu Raporu, Ankara 1961.

ÖZALP, Reşat. Rakamlarla Türkiye'de Mesleki ve Teknik Öğretim,(Orta Dereceli Okullar), Ankara 1956.

ÖZALP, Reşat - Aydoğan Ataunal. Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı,(Talim ve Terbiye Kurulu-Milli Eğitim Şurası),İstanbul 1977.

ÖZBARAN, Salih. Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları, İzmir 1998.

Özel Okullar Komitesi Raporu, Ankara 1961.

ÖZGÜNEŞ, Mehmet. **Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı Üzerinde Bir İnceleme**, Ankara 1961.

ÖZTÜRK, Ali Haydar. **Eğitimde Temel Meselelerimiz. Türkiye Milliyetçi Öğretmenler Konfederasyonu'nun Birinci Eğitim Kurultayında Yapılan Konuşmalar**,(Y.Y.) 1968

Sekizinci Milli Eğitim Şura'sı, Esaslar, Raporlar, Kararlar, İstanbul 1971.

TAŞDEMİRCİ, Ersoy. **Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Politikası**,(Basılmış Yüksek Lisans Tezi),Ankara 1979.

TAYMAZ, Haydar, **Eğitimde Faydalanılan İstatistik Metotları**, Ankara 1970.

TAYMAZ, Haydar. **Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler**, Ankara 1978.

TONGUÇ, İsmail Hakkı, **İlköğretim Kavramları, 1. cilt**. İstanbul 1946.

Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1941-1942, Ankara 1943.

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Lise Müfredat Programı, 1960.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi 1943-44/1948-49, Ankara 1949.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu IX. Temsilciler Kuruluna Sunulan İlkokul Müfredat Programı Üzerinde Çalışma Raporu, Ankara 1956.

ÜNAT, Faik Reşit, Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış, Ankara 1964.

UNESCO Temel Programı, Ankara 1950.

Üçüncü Milli Eğitim Şura'sı, 2-10 Aralık 1946, Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar, Ankara 1947.

Yedinci Milli Eğitim Şura'sı, 5-15 Şubat 1962, Çalışma Esasları, Konular ve Kararlar, Ankara 1962.

Yedinci Milli Eğitim Şura'sı Münasebetiyle Tekniker Okulları, (Y.Y.), 1962.